

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Μ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1991

ΑΡΙΘ. 15

== ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ==

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, «Ο άγιος Άβέρκιος. — Μητροπ. Πατρών Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου. — Μητροπ. Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως Θεοφίλου, Από τα άπομνημονεύματα ενός Πνευματικού. — Πρεσβ. Δημ. Κ. Σπυροπούλου, Έντυπώσεις από την Άλβανία. — Άλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Συζητήτων για το θάνατο. — Έπισκόπου Άχελώου Εύθυμίου, Μιά Κοινωνία — μία Τράπεζα. — Άρχιμ. Γεροθέου Βλάχου, Το «Σύμβολο της Πίστεως». — Αίδεσ. Άντωνίου Άλεξίζοπούλου, Η αντίαιρετική Ποιμαντική της Έκκλησίας. — Έπίκκιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Άθηναι, Ίσσιου 1 — Τηλέφ.

72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ίωάννης

Μιχαήλ, Άριστοτέλους 179,

112 51 Άθηναι.

Ο ΑΓΙΟΣ ΑΒΕΡΚΙΟΣ

Την 22α Οκτωβρίου εορτάζουμε τη μνήμη του άγιου Άβερκίου, (άσαποστόλου) και έπισκόπου Ίεραπόλεως της Φρυγίας, που έδρασε στα χρόνια των αυτοκρατόρων Μάρκου Αύρηλιου και Δευκίου Βήρου (161 - 180). Η άγριολογική παράδοση συνέδεε την άγνωστη στις λεπτομέρειες ζωή του με το περιεχόμενο της έπιγραφίου «έπιγραφής του Άβερκίου», που άποτελείται από 22 έμμετρους σίχους. Η έπιγραφή αυτή θερέθηκε από τον W. Ramsay το 1883 κοντά στα Σύνναδα της Φρυγίας και, όπως άποδεικνύεται παλαιογραφικώς, ανάγεται στα τέλη του 6' αιώνας. Χρησιμοποιεί τη συμβολική γλώσσα, με την οποία οι διωκόμενοι τότε Χριστιανοί άπεκρυπταν τις άλήθειες και τα μυστήριά τους από τα βέβηλα μάτια και αυτιά των έθνικων (disciplina arcana). Στην έπιγραφή είναι φανερό ή χρήση του συμβόλου «του ΙΧΘΥΟΣ ως κεκαλυμμένου συμβόλου της Θείας Έδχαριστίας» (Γ. Σωτηρίου). Έπομένως, όπως βεβαιώνουν οι έρευνήτες Ramsay, Dölger, Abel, de Rossi, Zahn κ.ά., δέν πρόκειται για κείμενο μυστηριακής θερησκείας, αλλά για το άρχαιότερο χριστιανικό εδχαριστιακό μνημείο πάνω σε πέτρα.

Κατά τη συμβολική διατύπωση της έπιγραφής ο Άβέρκιος είναι «μαθητής ποιμένος άγνου» (δηλαδή του Χριστού), που με μεγάλα μάτια ποιμαίνει το ποίμνιο. Άντις ο ποιμην τον «έδίδαξε γραμάματα πιστών και τον έστειλε στη Ρώμη, για να ίδη ένα βασίλειο, μίαν «βασίλισσαν χουδοστολον και χουσοπέδιλον» και ένα λαό (το πλήρωμα της Έκκλησίας της Ρώμης), που έχει «λαμπράν σφραγίδα». Είδε επίσης άλλα μέρη (Συρία, Νίσιβιν και Έυφράτιν). Παντού είχε συνοδόν τον Άπόστολο Παύλο με τις έπιστολές του και τρεφόνταν με τη θεία κοινωνία, διότι ή προπορευομένη Πίστις

«παρέθηκε τροφήν πάντη Ίχθιν από πηγής παμμεγέθη, καθαρόν, όν έδράξατο Παρθένος άγνή και τούτον έπέδωκε φίλοις εσθίειν διά παντός, οϊνον χρηστόν έχουσα κέρασμα, διδοῦσα μετ' αϊτου».

Το διαμάντι αυτό της άρχαίας χριστιανικής έπιγραφικής τροφοδότησε τις παραδόσεις για τον βίο του άγιου Άβερκίου, που για τις ιεραποστολικές περιοδείες τον χαρακτηρίζεται ως «άσαπόστολος». Παντού έφερε τα μηνύματα του Χριστού και του Άπ. Παύλου και παντού τελούσε την ψυχοτρόφο Θεία Έδχαριστία. Το περιεχόμενο της έπιγραφής, για το ταξίδι του στη Ρώμη, συμβιδάζεται με την παράδοση, ότι έγινε δεκτός από την αυτοκράτειρα Φαυστίνα και ότι με το θανατοουργικό του χάρισμα θεράπευσε θανατοουργικώς την άσθενούσα κόρη της Λουκίλλα.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ Ι. ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Α' ΑΠΟΔΕΙΠΝΩΝ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

IV. «ΕΠΤΑΚΙΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ...».

Τὰς καθημερινὰς τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς αἱ ἱεραὶ Ἀκολουθίαι εἶναι ἀλλεπάλληλοι. Ἐνα σύνολον ἀγαγνωσμάτων ψαλμικῶν καὶ προφητικῶν, καὶ ὕμνων καὶ τροπαρίων, ἀλλὰ καὶ εὐχῶν, συνθέτουν κυριολεκτικῶς «ἀκολουθίαν» πολὺ κατασκευασμένην, ὅσον καὶ διδακτικῆν. Πρέπει δὲ νὰ ἐξηγησώμεν, καὶ νὰ γνωρίζουν οἱ ὀρθόδοξοι καὶ φιλακόλουθοι χριστιανοί, τὴν διάταξιν τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀνακύπτοντα διδάγματα.

1. Ἐν πρώτοις τὴν «ἀκολουθίαν» ἀπαρτίζουν ἑπτὰ ἐπὶ μέρους τμήματα. Ἦτοί: α) Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου· κατόπιν (β'-ε') τέσσαρες ἀκολουθίαι τῶν Ὁρῶν: τῆς Πρώτης, Τρίτης, Ἑκτης καὶ Ἐνάτης. στ) ὁ ἔσπερινός· καὶ ζ) τὸ (Μέγα) Ἀπόδειπνον. Δι' εὐκολίαν ἐπεκράτησε νὰ τελοῦνται συναπτόμεναι εἰς δύο ἐνότητες, πρωινήν καὶ ἀπογευματινήν. Ἀλλὰ ἀρχαιότερον δὲν ἐγένετο ἔτσι· κάθε ἀκολουθία ἐτελεῖτο εἰς τὴν ὥραν τῆς. Εἰς τὰς πόλεις, ὅμως, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τὰς ἐργασίας των, καὶ δὲν μποροῦν νὰ τὰς διακόπτουν, διὰ νὰ παρακολουθοῦν τὰς ἱεράς ἀκολουθίας, ἡ ἐκκλησία συνεδύασε καὶ ἤνωσεν ὡς ἀλυσίδα, οὕτως εἶπεν, τὴν μίαν ἀκολουθίαν μετὰ τῆς ἄλλης, καὶ καθιερώθη διὰ τὰς ἐνοριακάς ἐκκλησίας τὸ σύμπλεγμα αὐτὸ τῶν δύο συνήθως «συνάξιν» τῶν πιστῶν, πρωτὶ καὶ ἀπόγευμα. Ἐν τούτοις, ἡ παλαιὰ (μοναστηριακὴ) τάξις, «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας» καλοῦσα εἰς προσευχὴν, ἐμφαίνει ποῖος εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀγιάζεται ἢ διανθίζεται πνευματικῶς ἡ ἡμέρα τοῦ χριστιανοῦ. Διδάσκει ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ πνευματικοὶ σταθμοὶ εἰς τὸ ἡμερονύκτιον, πού μποροῦμε κατὰ τινὰ τρόπον νὰ τοὺς χρησιμοποιοῦμεν, διὰ νὰ ἀγιάζεται ἡ ἡμέρα μας καὶ νὰ γενώμεθα δυνατοὶ ἐν Κυρίῳ, ὥστε νὰ μὴ παρασυρόμεθα ἀπὸ τὴν «εὐπερίστατον ἀμαρτίαν», ὅπως τὴν χαρακτηρίζει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Ἐβρ. 12,1).

Βαθύτατα προσευχόμενος ἄνθρωπος ἦτο ὁ Δαβὶδ, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ εἶχε τόσας ὑποχρεώσεις, διότι ἦτο βασιλεὺς καὶ μάλιστα εἰς δύσκολες ἐποχὰς πολέμων καὶ ἐπαναστάσεων, ἐν τούτοις, λέγει εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς ψαλμούς του· «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου». Ἐπτὰ φορές κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἠσθάνετο τὸ χρέος τῆς προσευχῆς. Καὶ εὗρισκε τὸν τρόπον νὰ κάνη ἓνα διάλειμμα εἰς τὰς ἀπασχολήσεις του, διὰ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν Θεόν. Αὐτὴ ἡ φράσις ἔδωκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἀφορμὴν νὰ καταστρώσῃ ἓνα διάγραμμα ἑπταμεροῦς λατρίας. Μάλιστα, τὸ πρῶτον τμήμα, τὸ ὁποῖον λέγεται «μεσονυκτικόν» ἀφορμὴν εἶχε πάλιν τὸν ἴδιον τὸν Δαβὶδ, πού μαζί μὲ τὴν φράσιν «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε» ἀναφέρει καὶ ὅτι· «μεσονύκτιον ἐξηγειρόμενον τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι». Οὕτω, λοιπόν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ψαλμικῶν αὐτῶν ἐνδείξεων ἡ ἐκκλησία καθώρισε τὴν ἑπταμερῆ τέλεσιν ἀκολουθιῶν ἦτοί: τὸ μεσονυκτικόν, τὸν ὄρθρον, τὴν πρώτην ὥραν, τὴν τρίτην, τὴν ἕκτην, τὴν ἐνάτην καὶ τὸν ἔσπερινόν. Προστίθεται δὲ καὶ τὸ «ἀπόδειπνον», τὸ ὁποῖον, διὰ νὰ διατηρηθῇ ὁ ἐπτάριθμος κύκλος τῶν ἀκολουθιῶν ἐπέφερε τὴν συνένωσιν τῆς τρίτης καὶ τῆς ἕκτης «ὥρας» εἰς μίαν μεσημβρινὴν ἀκολουθίαν λεγομένην «Τριθέκτην».

2. Καὶ ναὶ μὲν δὲν εἶναι δυνατόν ἡ ἐκκλησία νὰ μᾶς καλέσῃ ἑπτὰ καὶ ὀκτὼ φορές τὴν ἡμέραν εἰς τὸν ναόν, οὔτε αἱ θιωτικαὶ μᾶς ὑποχρεώσεις ἐπιτρέπουν τοῦτο. Δύναται ὅμως κατ' ἄλλον τρόπον νὰ τηρηθῇ ἐπτάριθμος καὶ «ἀδιάλειπτος» νοερὰ προσευχὴ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας. Καὶ ἓνα λεπτόν τῆς ὥρας, ἢ δευτερόλεπτα ἔστω, ἐὰν ἀφιερῶσωμεν, εἰς τὰ ἑπτὰ σημεῖα τῆς ἡμέρας, διὰ νὰ κάνωμεν μίαν νοερὰν ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Θεόν, μὲ δύο λόγια προσευχῆς, ἢ μὲ μίαν καλὴν πράξιν, ξέρετε πόσον ἀποδοτικὴ θὰ ἦτο ἡ τοιαύτη τακτικὴ διὰ τὴν πνευ-

ματικήν μας πρόσοδον; Δι' αὐτὸ ἄλλωστε ἐξηγοῦμεν τὸ βαθύτερον νόημα τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὄχι μόνον διὰ τὴν γνωρίζῃ κάθε χριστιανὸς τὴν διάρθρωσιν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπάρξιν ὁ ἐθισμὸς κάποιος ἐπαφῆς μετὰ τὸν Θεόν, ἔστω καὶ στιγμιαίας, ἀλλὰ κατ' ἐπαγάληψιν, «ἀ δ ι α λ ε ί π τ ω ς». Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐκκλησία τὰς τελετάς τῆς ὀνομάζει «ἀκολουθίας». Διότι ἀκολουθεῖ ἢ μία τὴν ἄλλην. Καὶ διότι ἔχουν ἐσωτερικὴν ἀλληλουχίαν, καὶ συνέχειαν πρὸς ἀλλήλας. Καὶ ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ πρέπει νὰ ἔχη ἀκολουθίαν καὶ συνέχειαν πνευματικῶν ἀνατάσεων ἐν τὸς τῆς ἡμέρας· καὶ τῆς νυκτὸς ἂν θέλετε. Ἄλλὰ καὶ δι' ἓνα ἄλλον λόγον εἶναι ὠφέλιμος ἡ ἀνάλυσις αὕτη. Ἐὰν ἀνοίξωμεν τὸ «Τ ρ ι ῶ δ ι ο ν» (τὸ λειτουργικὸν βιβλίον ποῦ περιέχει τὰς ἀκολουθίας αὐτάς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς) θὰ ἴδωμεν, σὲ πολλὰ σημεῖα, νὰ ἀναφέρεται ὅτι γίνεται διακοπὴ τῶν ψαλμῶν καὶ τῶν ὕμνων διὰ τὴν μεσολαβήσῃ κάποιον ἀνάγνωσμα ἀπὸ λόγους τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ δοθῇ κάποιον πνευματικὸν μήνυμα. Γίνεται δηλαδὴ διάνοσις τῆς ἀκολουθίας μετὰ πατερικὰς διδασκαλίας, μετὰ τὰς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκούσουν κάτι τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς διδάξῃ κατηχητικῶς καὶ ἐποικοδομητικῶς. Αὐτὸ προήλθεν ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὸ Πάσχα ἐγένετο ἡ βάπτισις τῶν Κατηχομένων. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων γίνονται ἰδιαιτέρας δέησις ὑπὲρ αὐτῶν. Ἡ ἐκκλησία κατέγραψεν εἰς κατάλογον τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων διὰ τὸ βάπτισμα· αὐτῶν ποῦ συνεπληρώθη ἡ κατήχησις των καὶ θὰ ἐβαπτίζοντο ὡς ἐπαρκῶς «φωτισθέντες». Ἐγένετο δὲ καὶ εἰδικωτέρα δέησις «ὕ π ἐ ρ τ ῶ ν π ρ ὸ ς τ ὸ ἄ γ ι ο ν θ ἄ π τ ι σ μ α ε ὑ τ ρ ε π ι ζ ο μ ἔ ν ω ν». Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐπλησίαζεν ὁ καιρὸς νὰ προσέλθουν οἱ κατηχοῦμενοι «πρὸς τὸ φῶτισμα», δηλ. εἰς τὸ βάπτισμα, ἡ ἐκκλησία ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς τὴν εὐκαιρίαν, διὰ τῶν πατερικῶν ἀναγνωσμάτων, νὰ παρακολουθοῦν κάτι σὰν φροντιστήριον πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ ἀφομοιώσεως τῶν ὄσων ἐδιδάχθησαν. Τοιοῦτοτρόπως ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς ἡ Ἐκκλησία, κατὰ διαλείμματα καὶ εἰς τὰς ἱεράς ἀκολουθίας, τὰς «κ α τ η χ ἡ σ ε ι ς», ὀλοκληρώνουσα τὸ εἰδικὸν δι' αὐτοὺς ἔργον τῆς, τὸ ὁποῖον, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν λέξιν, εἶχε κατανοητικὸν περιεχόμενον.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διὰ τὴν ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, ὁ ποιμὴν, ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἱερεὺς, ἐπικοινωνοῦσε καὶ «κατήρτιζε» τοὺς κατηχομένους· ἀλλὰ καὶ οἱ πιστοὶ ἀνεγείνοντο πνευματικῶς ἀπὸ τοὺς ποιμένας των. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, διὰ τὴν ἐγκαινιασθῆ ἡ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ μετὰ τὸ ἀνάλογον σύνθημα, ἄς κρατήσωμεν ὡς πόρισμα τοῦ σημερινοῦ

«μαθήματος» τὴν ἀνάγκην νὰ διανθίζωμεν τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς μετὰ πνευματικὰς ἀνατάσεις καὶ ἀναβάπτισιν «πάλιν καὶ πολλάκις» καθ' ἐκάστην τῶν ψυχῶν καὶ καρδιῶν μας ἐν τῷ Θεῷ «καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ» (Πράξ. 14,3). Ἄμην.

V. «ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΩΣ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣΘΕ»

Θὰ συνεχίσωμεν τὸν λόγον περὶ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ἡμερῶν καὶ ὥρῶν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, καὶ ἐν γένει τῶν στιγμῶν τῆς ζωῆς μας, μετὰ τὰς ὑποδειχθείσας ἤδη πνευματικὰς ἀνατάσεις.

Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀδύνατον, ὅπως νομίζουν πολλοί· οὔτε χρειάζεται νὰ γίνεταί κατά τρόπον ἐμφανῆ. Εἶναι δυνατόν, καὶ τὴν ὥραν ποῦ ἐκτελοῦμεν τὴν ὀποιανδήποτε ἐργασίαν, νὰ ἀφίνωμεν τὴν σκέψιν μας νὰ ἀσχοληθῇ μετὰ τὸ ἐρώτημα· τί θέλει ὁ Θεὸς ἀπὸ ἐμέ; ἢ πῶς θὰ γίνω «εὐάρεστος» εἰς τὸν Θεόν; Ἐφ' ὅσον δὲ θὰ «ἐξετάζωμεν τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ», ἡ πνευματικὴ ὠφέλεια θὰ εἶναι πολλή. Καὶ ἀκόμη περισσότερο, ἐὰν σὲ τέτοιες στιγμῆς δὲν λησμονοῦμεν ὅτι εἶναι ἀπαραίτητες καὶ δύο λέξεις προσευχῆς· «Κύριε, βοήθησέ με, νὰ ἔχω περισσοτέραν κατανοήσιν τοῦ τί ζητεῖς ἀπὸ ἐμέ. Καὶ φώτισέ με, νὰ ἀντιληφθῶ πῶς νὰ καταπολεμῶ τὰς ἀδυναμίας μου· καὶ κατάρτιζε τὰ ὑστερήματά μου».

Θὰ ἐπισημάνωμεν πρὸς τοῦτο ὠρισμένα σημεῖα τῶν καθημερινῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, ποῦ προσφέρονται πρὸς οἰκοδομήν.

1. Θὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐνδεικτικῶς εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν Ὡ ρ ῶ ν. Καὶ θὰ ἴδωμεν ὅτι κάθε μία ἔχει κάτι τὸ ἰδιαιτέρον νὰ μᾶς δώσῃ, εἰς εὐλογίαν τῆς ἡμερησίας πορείας μας. Καὶ διὰ τὴν εἴμεθα πρακτικώτεροι καὶ πλέον συγκεκριμένοι, ἰδοὺ τὰ κυριώτερα.

Ἡ π ρ ῶ τ η ὥ ρ α προομιάζει τὴν προσευχήν: «Τὸ πρῶτ' εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου, ὁ βασιλεὺς μου καὶ ὁ Θεὸς μου». Εἶναι φυσικὸν τὸ πρῶτ' νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν Θεόν νὰ μᾶς προστατεύῃ ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἄλλ' ὁ χριστιανὸς ἀμέσως τίθεται εἰς προσοχὴν καὶ ἐγρήγορσιν· «τὰ διαθήματά μου κατεύθυνον κατὰ τὸ λόγιόν σου...». Πρῶτον δηλ. αἴτημα τῆς πρωϊνῆς προσευχῆς τοῦ καλοῦ χριστιανοῦ εἶναι ἡ ἰκεσία νὰ διέλθῃ ὅλην τὴν ἡμέραν ἁγίαν καὶ ἀναμάρτητον· καὶ ὅλη ἐν συνεχείᾳ ἢ ζωῇ του νὰ περάσῃ κατὰ τρόπον θεάρεστον. Αὕτη ἡ πρώτη πρωϊνὴ σκέψις ἀποτελεῖ ἀρίστην ἀπαρχὴν καὶ ξεκίνημα τῆς ἡμέρας. Καὶ συνιστῶμεν τὴν προσευχήν αὕτην, ποῦ εἶναι τόσο ὠραία καὶ σύν-

τομος, να τήν ἀποστηθίσῃ ὁ καθείς καὶ νὰ τήν λέγῃ καθ' ἑκάστην:

- Τὰ διαθήματά μου κατεύθυνον κατὰ τὸ λόγιόν σου, καὶ μὴ κατακυριευσάτω μου πᾶσα ἀνομία.
- Δύτωσαί με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων καὶ φυλάξω τὰς ἐντολάς Σου.
- Τὸ πρόσωπόν Σου ἐπίφανον ἐπὶ τὸν δοῦλόν Σου καὶ δίδαξόν με τὰ δικαιώματά Σου.
- Πληρωθήτω τὸ στόμα μου αἰνέσεώς Σου, Κύριε, ὅπως ὑμῶσω τὴν δόξαν Σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν μεγαλοπρέπειάν Σου.

Ὁ χριστιανὸς ποῦ θὰ σκεφθῇ νὰ μὴ λυπήσῃ τὸν Θεὸν μὲ τὴν ζωὴν του, ζητεῖ καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ τὸν φυλάξῃ ἀπὸ κάθε ἀνομίαν. Καὶ ὑπόσχεται ὅτι καὶ αὐτὸς θὰ φυλάξῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἀνταποδίδων τὴν εὐεργεσίαν μὲ τὴν ὑπακοήν του. Καὶ ἂν λησμονῇ πολλάκις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δέεται νὰ τοῦ ὑπαγορεύῃ συνεχῶς ὁ Κύριος τὰ δικαιώματά του καὶ νὰ τὸν ἀξιῶσῃ νὰ ἀναπέμπῃ ὅλην τὴν ἡμέραν ὕμνον εἰς τὴν δόξαν Του καὶ τὴν μεγαλωσύνην Του.

Κατόπιν, εἰς τὴν τρίτην ὥραν ἡ σκέψις μεταβαίνει εἰς τὸ γεγονός ὅτι αὐτὴν τὴν ὥραν, κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Καὶ ἀναμφιβόλως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατῆλθε καὶ εἰς πάντα χριστιανόν, ὅταν ἐβαπτίσθῃ καὶ ἐχρίσθῃ καὶ ἔλαβε τὴν θείαν χάριν διὰ τῆς ὅλης συμμετοχῆς του εἰς τὰ ἅγια Μυστήρια. Ζητεῖ διὰ τοῦτο ὁ πιστὸς νὰ μὴ ἀπολέσῃ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος:

«Κύριε, ὁ τὸ πανάγιόν σου Πνεῦμα ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς ἀποστόλοις σου καταπέμφσας, τοῦτο, ἄγαθέ, μὴ ἀντανέλῃς ἀφ' ἡμῶν ἀλλ' ἐγκαίνομαι ἡμῖν τοῖς δεομένοις σου».

Τρίτη δὲ ὥρα εἶναι ἡ ἐνάτη πρωϊνὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνδείκνυται νὰ σκεπτόμεθα τὴν πρόοδον εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν Κύριον νὰ μᾶς ἐνισχύσῃ, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν κακίας καὶ ἁμαρτίας, οἱ ὁποῖες φυγαδεύουν τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Προτοῦ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἕκτην ὥραν, συνιστῶμεν μίαν θαυμασίαν προσευχὴν τῆς Τρίτης ὥρας, ἡ ὁποία ἀπευθύνεται στὸν Χριστὸν καὶ λέγει:

«Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν οὐρ εἰρήνην δεδωκώς τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος δωρεάν τοῖς σοῖς μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις καταπέμψας καὶ τὰ τούτων χεῖλη ἐκ πυρίων γλωσσῶν διανοήσας

τῇ δυνάμει σου, διάνοιξον καὶ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ χεῖλη καὶ δίδαξον ἡμᾶς, πῶς δεῖ καὶ ὑπὲρ ὧν χρὴ προσεύχεσθαι. Κυβέρνησον ἡμῶν τὴν ζωὴν, ὁ εὐδιδος τῶν χειμαζομένων λιμῆν, καὶ γνώρισον ἡμῖν ὁδὸν ἐν ἣ πορευόμεθα. Πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνομαι ἐν τοῖς ἐγκάτοις ἡμῶν, καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ τὸ τῆς διανοίας ἡμῶν στήριξον ὀλισθηρόν ἵνα, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τῷ Πνεύματί σου τῷ ἀγαθῷ πρὸς τὸ συμφέρον ὀδηγούμενοι καταξιωθῶμεν ποιεῖν τὰς ἐντολάς σου, καὶ τῆς σῆς ἀεὶ μνημονεύειν ἐνδόξου καὶ ἐρευνητικῆς τῶν πεπραγμένων τοῖς ἀνθρώποις παρουσίας· καὶ μὴ τοῖς φθειρομένοις τοῦ κόσμου τούτου ἐναπαῖσθαι τερπνοῖς, ἀλλὰ τῆς τῶν μελλόντων ὀρέγεσθαι ἀπολαύσεως ἐνίσχυσον θησαυρῶν ὅτι εὐλογητὸς καὶ αἰνετὸς ὑπάρχεις ἐν πᾶσι τοῖς ἁγίοις σου εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Ἡ ἕκτη ὥρα, ποῦ εἶναι ἡ δωδεκάτη μεσημβρινή, ἀναφέρεται εἰς τὸ θλιβερόν γεγονός, τὸ ὁποῖον συνέδη μέσα εἰς τὸν Παράδεισον κατ' ἑκείνην τὴν ὥραν. Εἶναι ἡ ὥρα τῆς πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων. Ἀλλὰ τὴν ἕκτην ὥραν ἀπέθανε καὶ ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ ἀποπλύνη τὴν παράβασιν τῶν πρωτοπλάστων, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅλων τῶν αἰώνων τὰς ἁμαρτίας· ἐπομένως δὲ καὶ τὰς ἰδικὰς μας ἁμαρτίας. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἰδιαιτερόν μήνυμα τῆς ἕκτης ὥρας.

Καὶ πάλιν ὁ χριστιανὸς θὰ προβῇ εἰς ἀναλόγους σκέψεις· ὅτι ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου εἶναι δι' ἡμᾶς λύτρωσις καὶ σωτηρία. Αὐτὸ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ τὸ λησμονῶμεν. Ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ δεώμεθα ἐκ βάθους ψυχῆς:

«Ὁ ἐν ἕκτη ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ τῷ σταυρῷ προσήλωσας τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τοιμηθεῖσαν τῷ Ἀδὰμ ἁμαρτίαν, καὶ τῶν παισιμάτων ἡμῶν τὸ χειρόγραφον διάρρηξον, Χριστιε ὁ Θεός, καὶ σῶσον ἡμᾶς».

Καὶ φθάνομεν εἰς τὴν ἑνάτην ὥραν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ τρίτη μετὰ μεσημέριαν. Κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀπέθανεν ὁ Κύριος, ὅπως σημειώνουν οἱ Εὐαγγελισταί· «Ἦν δὲ ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, τοῦ ἡλίου ἐκλείπειντος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον· καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθειμι τὸ πνεῦμα μου· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν» (Λουκ. 23, 44-46). Αὐτὴν τὴν ὥραν ἡ σκέψις τοῦ χριστιανοῦ ἄς διερωτηθῇ, ἐὰν καὶ «ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθῃ» (Ρωμ. 6,6). Αὐτὸ κυρίως μᾶς ζητεῖ ὁ Χριστὸς. Θέλει νὰ νεκρωθῇ ὁ ἐν ἡμῖν παλαιὸς ἄνθρωπος. Καὶ τὸ σύνθημα τῆς ὥρας αὐτῆς εἶναι τοῦτο· νὰ νεκρώνεται ἡ ἐπιθυμία καὶ διάθεσις πρὸς τὸ κακόν (ποῦ ὑπάρχει μέσα μας) μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν Ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος
καὶ Μεγαλοπόλεως κ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ

Α'. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ποιός δὲν ἀναγνωρίζει τὴν σημερινή πραγματικὴν πραγματικότητα, τοῦ φαινομένου τῆς κοινωνίας μέσα στὴν ὁποία ζοῦμε, καρπὸς τῆς ἠθικῆς κρίσεως πὸν περνᾶμε. Στὴν κρίση αὐτὴ ἀποδίδομε, καὶ καρπὸς αὐτῆς εἶναι, καὶ ἡ κάθε ἄλλη κρίση. Ἡ πολιτικὴ, ἡ οικονομικὴ, ἡ κρίση στὴν οἰκογένεια. Εἶναι φανερὴ αὐτὴ ἡ τελευταία πὸν περνᾶει σὰν φαινόμενο θλιβερό στὴν σημερινή κοινωνία. Στὸ σίτι, στὴν οἰκογένεια γενικά, δὲν κυριαρχεῖ τὸ ἄρωμα τὸ χριστιανικὸ τῆς ἀγάπης, τῆς γαλήνης, τῆς ὑπομονῆς, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς γενικά, καὶ ἀπουσιάζει καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἡ ἁρμονία, ἡ χαρὰ καὶ ἡ γοητεία τῆς οἰκογενειακῆς θαλπωρῆς. Καὶ κάποτε, μᾶλλον πολὺ συχνά, τὸ σίτι δὲν συγκινεῖ κανένα. Οὔτε συζύγους, οὔτε παιδιά. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν μᾶς ὑπηρετοῦν σωσιὰ καὶ νὰ μὴν μᾶς ξεκουράζου, οὔτε τὰ πλούτη ὅταν ὑπάρχουν, οὔτε «ἡ μόρφωση» ὅταν δὲν εἶναι σωσιὴ καὶ πλήρης, ὅσο μεγάλη κι ἂν εἶναι, οὔτε τὰ κάθε εἶδους «ἀγαθά».

Μποροῦν βέβαια νὰ μὴν ποῦν πολλοὶ σήμερα, νέοι καὶ νέες, καὶ μεσήλικες ἀκόμα: «Ἐκεῖ στέκει ἀκόμα; Ὁ κόσμος τρέχει, μίλα τὴ γλώσσα τῆς ἐποχῆς μας». Κι ἐγὼ θὰ σᾶς ἀπαντήσω: «Παρακολοθηθεὶτέ με προσεκτικὰ ἂν μπορεῖτε. Ἐσεῖς διάζετε. Ἐσεῖς ἀκολοθηθεῖτε πρότυπα, γιὰ νὰ μὴν καταπιέζετε κάποτε. Γιὰ νὰ ζῆτε ἄνετα, ἐλεύθερα. Ἀσύδοτα ἤθελα νὰ πῶ».

Ναί, κι αὐτὸ ἔγινε. Φτιάσαμε στὴν ἀουδοσία. Ὑπάρχει ἔντονα αἰσθητό, στὴν ἠθικὴ καὶ χριστιανικὴ ζωὴ, τὸ κενό. Δὲν βροῦσαν οἱ πολλοὶ στὴν σωσιὴ παρδοσιακῆ οἰκογενιακῆ θαλπωρῆ τὴν γαλήνη, μᾶλλον δὲν τὴν ζῆσαν σωσιὰ, δὲν τὴν συνάντησαν, κι ὅταν ἐμεῖς θέλουμε νὰ φρεσκάσωμε στὴν μνήμη τους, τὸν

παιδιὸ καλὸ καιρὸ, αὐτοὶ κλωτοῦνε εἰρωνεύονται. Ψάχνουν γιὰ δικαιολογία. Γιατί ἄλλο; Γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν θέση τους, τὴν σίαση τους, τὴν λαθεμένη πορεία τους πὸν ἀκολουθοῦνε.

Μὰ δὲν τὸ βλέπετε; Τουλάχιστον κοιτᾶτε ἂν μπορεῖτε τὴν πραγματικὴν γύρω σας. Μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ κοιτᾶτε καὶ μέσα σας καὶ σιὸ σίτι σας, διὰν κάτι δὲν πάει καλά. Δὲν τὸ βλέπετε. Μὰ δὲν τὸ ζεῖτε αὐτὸ πὸν ἐγὼ θέλω νὰ ρωτήσω. Νοιώθετε, μπορεῖ νὰ νοιώθετε ἀνικανοποίητοι, τὴν λαθεμένη χριστιανικὴ πορεία. Περιορίζετε σ' αὐτὸ τὸ ἐξωτερικὸ πὸν ζῆτε. Μέχρι πότε θὰ κρατήσῃ ἡ ἀναζήτηση; Ὑπομονὴ δὲν ἔχετε. Θυσίαι δὲν θέλετε νὰ κάνετε. Τὴν προσευχὴ δὲν τὴν κάνετε, δὲν τὴν μπορεῖτε. Κάποτε τέλος πάντων πρέπει νὰ σταθεῖτε καὶ σιὴ δική μας περιοχῆ. Δὲν γυρεύομε πολλά.

Σταθεῖτε προβληματισμένοι καὶ σιὸ στανροδρόμι πὸν φέρνει πρὸς τὴ δική μας περιοχῆ. Μὴν πάρετε ἀπὸ τὴ δική μας παρουσία, ἂν αὐτὴ δὲν μιλάει στὴν καρδιά σας. Ἄν αὐτὴ κάπου σᾶς πειράζει, σᾶς σκανδαλίζει, δὲν σᾶς δίνει αὐτὰ πὸν διψᾶτε. Μόνο προσέξτε. Νὰ βρεθῆτε σὲ Ἐὐαγγελικὴ περιοχῆ. Κάπου θὰ βροῦτε τὸ σωσιό, τὸ καλλίτερο. Τὸ γνήσιο χριστιανικὸ. Μόνο, ἂν ζῆτε μακριὰ ἀπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ πὸν σᾶς προτείνω, πὸν σᾶς φωτίζω, κι ἐσεῖς μένετε ἀκόμα στὴν ἀναζήτηση καὶ δὲν ἔχετε πλησιάσει στὴν περιοχῆ τὴν χριστιανικὴ, ἢ κι ἂν περᾶσατε κάτι σᾶς ἀπογοήτευσε, ξαναδοκιμάστε. Εἶναι ἀδύνατο νὰ βρεθῆκατε σὲ γνήσια χριστιανικὴ περιοχῆ μὲ διάχνη τὸ ἄρωμα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀπογοητευτήκατε. Μπορεῖ νὰ ζῆσατε κάπου πὸν μόνο τὴ θεωρία μελετήσατε, διακρίνατε. Μπορεῖ Χριστὸ νὰ μὴν εἶδατε στὴν οὐσία, νὰ μὴν ζῆσατε σὲ ἀίμοσφαιρα χριστιανικῆ. Ἄν λοιπὸν δὲν βρεθῆκατε ποτὲ πρέπει νὰ τὴν πλησιάσετε,

ιδιὴν μας ἀγωνιστικὴν προσπάθειαν, ἠδύνημένην μάλιστα κατὰ τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστήν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγκαινιάζοντες τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν καὶ ἐφαρμόζοντες τὴν διάνησιν τῶν ὠρῶν καὶ ἡμερῶν αὐτῆς διὰ θεοφιλῶν σκέψεων καὶ διὰ τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς καὶ ἀλλεπαλλήλων, στυγμαίων ἔστω, πνευματικῶν ἐξάρσεων, θὰ φθάσωμεν, σὺν Θεῷ, αἰσίως εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα. Εἶναι ἀ-

παραίτητον οἱ χριστιανοὶ νὰ διώνωμεν συνειδητὴν πνευματικὴν ζωὴν νὰ ἀναπνέωμεν τὸ πνευματικὸν ὄξυγονον τῆς πίστεως καὶ τῆς μυστηριακῆς καὶ τῆς ἄλλης λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀγιαζόμενοι δι' ἔλων τῶν ὑποδειχθέντων λατρευτικῶν μέσων. Ἡ δὲ χάρις τοῦ Κυρίου, τοῦ δι' ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν Ἐρχομένου ἐπὶ τὸ ἐκούσιον Παθὸς, εἶθε νὰ εἶναι πάντοτε μετὰ πάντων ἡμῶν. Ἀμήν.

νά την γνωρίσετε. Ἐγὼ θὰ σᾶς παρουσιάσω ἀληθινὰ περιστατικά σὲ τοῦτο τὸ βιβλίο. Ἐπιστήμη δὲν θὰ βρῆτε. Οὔτε λογοτεχνία. Ἐσεῖς ἄλλωστε δὲν γυρεύετε τέχνη, ἐπιστήμη, ψεύτικη χαρὰ, βιτρίνα. Τέτοια μπορεῖ νὰ βρῆκατε πουνθενά, νὰ μὴν μίλησε ὅμως βαθεῖα μέσα στὴν καρδιά σας.

Ἄν ἔχετε πάλι περάσει ἀπὸ τὴν αὐλή μας, μπορεῖ νὰ μὴν πήρατε τὸ σωσιὸ δρόμο. Μπορεῖ νὰ βρεθῆκατε στὴ δική μας ἀλλή, ἀλλὰ κακοσυγγυρισμένη. Σὲ βιτρίνα πωχὴ καὶ κακοφτιαγμένη, ἀκόμα καὶ ἄγουστα στολισμένη. Μπορεῖ καὶ βρώμικη.

Ἐγὼ σταχυολόγησα, μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ πνευματικοῦ, μερικά περιστατικά. Δὲν θὰ δῆτε τὴν δική μου ζωὴ, πὸν μπορεῖ καὶ κανένα νὰ μὴν συγκινήσει. Θὰ δεῖτε ὅμως περιστατικά καὶ τὴν εἰκόνα χριστιανῶν ἀληθινῶν πὸν μὲ τὴν χριστιανική, τὴν σοφὴ καὶ ἠθικὴ παρουσία τους πέτυχαν κάποτε ὄχι μόνο τὴν δική τους ψυχικὴ γαλήνη, τὴν δική τους εὐτυχία καὶ λύτρωση ἀπὸ τὸ καθημερινὸ ἄγχος ἀπὸ τὸ ἀνεπιθύμητο τῆς καρδιάς τους καὶ τοῦ περιβάλλοντος πὸν ζοῦνε, τῆς οἰκογενείας τους, τοῦ κύκλου τους, τῶν οἰκογενειῶν τῶν δικῶν τους ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ συνέβαλαν γενικότερα μὲ τὴν καλὴ παρουσία τους, σὲ τὸ μέτρο πὸν καταφέρανε, καὶ στὴν βελτίωση τῆς ἐδρύτερης κοινωνίας γενικά. Διότι, ὅπως θὰ ξέρετε, ἡ ἐπίδραση τῆς σωστῆς, τῆς ὠραίας παρουσίας ἐνὸς καλοῦ χριστιανοῦ, καλοῦ μὲ τὰ χαρίσματά του, ἐπιδρᾷ παντοῦ σὲ τὸ πέρασμά της.

Ἄλλωστε σᾶς καλῶ ὅλους πὸν σήμερα εὐρίσκεσθε ἀκόμα στὴν ἀναζήτηση. Ἐσεῖς ἢ τὰ παιδιά σας, πὸν σιραφήκατε παντοῦ, σ' ὅλες τὶς κατευθύνσεις, ἀριστοερά, δεξιὰ, βορρά, νότιο καὶ δύση. Μὴν ἀποφεύγετε καὶ τὴν ἀνατολή. Γυρεύετε, μπορεῖ νὰ γυρέψατε τὴν λύτρωση νὰ σβῆσετε τὴ δίψα σας σὲ πλούτη, στὴν ἡδονή, σὲ κάθε ἡδονή. Στὴν δόξα, στὴν κοσμικὴ δύναμη. Λύτρωση σ' αὐτὰ μόνιμη, ἀληθινή, ἱκανοποιητικὴ δὲν μπορεῖ νὰ βρῆκατε. Μπορεῖ ὅμως νὰ τὴν βρῆκατε καὶ μερικὴ. Γιατὶ δὲν περνάτε καὶ στὴν δική μας περιοχὴ; Μπορεῖ νὰ ζῆτε σὲ μιὰ ἀταπάτη. Πολλοὶ ἀπὸ σᾶς μπορεῖ νὰ μὴν συμφωνήσατε ποτὲ πὸς ὑπάρχει καὶ ἡ σωστὴ χριστιανικὴ περιοχὴ. Πολλοὶ τὴν κατηγορεῖτε χωρὶς νὰ τὴν δοκιμάσετε. Πιστεύετε, πιστεύσατε καὶ μένετε σὲ πηγὲς πὸν σᾶς ἀπογοητεύσανε, πὸν κάποτε σᾶς ποτίσανε φαριμάκι, καὶ ἐμμένετε «ὄχι στὴν Ἀνατολή». Μὰ γιατί τὸ ἀρνεῖσθε; Γιατὶ δὲν κάνετε καὶ πρὸς τὰ δῶ μιὰ δοκιμὴ. Ζήσατε καθόλου ἀληθινὰ χριστιανικά καὶ ἀπογοητευτήκατε; Ἐγὼ γνώρισα πολλοὺς πὸν δὲν πέρσαν κἂν ἀπὸ τὴν ἀλλή μας, πὸν μένουν φαριμακὰ σὲ ἀνίκανες νὰ τοὺς λυτρώσουν περιοχές καὶ δὲν θέ-

λουν οὔτε ν' ἀκούσουν γιὰ τὴ δική μας. Μπορεῖ κάποτε νὰ ζήσατε μιὰ κακὴ παρουσία (χριστιανική), μὲ εἰσαγωγικὰ τὸ «χριστιανική», δὲν φτάνει ὅμως αὐτὸ, οὔτε καὶ ἐκεῖ σταματᾷ τὸ θέμα, τὸ πείραμα. Πρέπει νὰ τὸ ξαναδοκιμάσετε, καὶ νὰ πάρετε τὸ δρόμο τὸ σωσιό. Καὶ νὰ τὸ ἀποδεχθῆτε. Ἀνάλογα μὲ τὸ πὸς θὰ βρῆτε ἀπροκατάληπτα, ὅσο γίνεται, καλοπροαίρετα, νὰ σπουδάσετε τὴ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία, καὶ ἂν σᾶς ἀπογοητεύσει στὴν ἀρχὴ ἐσεῖς νὰ ἐπιμεινέτε. Μὴν σπεύσετε νὰ τὴν καταδικάσετε αὐτὴ τὴν ζωὴ, τὴν χριστιανική. Τὴν ἀληθινὴ καὶ σωστὴ ἐπαναλαμβάνω.

Βέβαια θὰ χρειαστεῖ ἡ καλὴ προαίρεση, ἀπαιτεῖται καὶ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ καὶ συχνὰ καὶ κάποια θυσία. Νὰ τὴν δοκιμάσωμε καλὰ καὶ μὲ τὴν καρδιά μας ἐλεύθερη, πρόθυμη καὶ ἀνοιχτή. Κανείς πὸν τὴν δέχτηκε καὶ τὴν ἔζησε ἀληθινὰ καὶ πραγματικά δὲν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπό του ἀπ' αὐτή. Τόσες κοσμοθεωρίες καὶ τρόπους ζωῆς δοκιμάζουμε. Καὶ ἐσεῖς πὸν εἶστε φανατικὰ τοποθετημένοι καὶ ὑποστηρίζετε πολλοὺς ἄκαρπους τρόπους ζωῆς (ἄκαρπους γιατί δὲν δίνουν τὴν λύτρωση) πὸς μπορεῖτε νὰ παίρνετε θέση ἀρνητικὴ καὶ ἐχθρικὴ συχνά. Τὰ φαινόμενα, ἂν αὐτὰ σᾶς ὀδήγησαν στὴν ἀρνητικὴ ἐχθρικὴ στροφὴ, μπορεῖ νὰ σᾶς ξεγελάσανε. Ἀγγελούδια δὲν ζοῦνε καὶ στὴ δική μας περιοχὴ ἂν δὲν βρῆτε φτερά, θὰ βρῆτε ὅμως ἐργαστήρια πὸν δημιουργοῦν φτερά. Ἐνα ἀπλὸ παράδειγμα. Ἀνθρώπος γαιοκτιήμων, πὸν καλλιεργοῦσε ποικιλίες πορτοκαλιῶν, πὸν ὅμως ζοῦσε μὲ τὴ χαρὰ τῆς δημιουργίας τὸν ἀγῶνα. Γιὰ νὰ φτάσει καλλίτερα ἠθικὰ καὶ πνευματικά, καὶ μακρύτερα, ἀγῶνα τέτοιο δὲν τὸν γνώριζε. Ζοῦσε σ' ἕναν κόσμο δικό του, μὲ τὶς εὐχαριστίες του βέβαια. Διαφέρονα πνευματικά γιὰ βαθύτερη καὶ ἀξιόλογη εὐχαρίστηση δὲν εἶχε. Ἦταν κἂν σὺν σοφιστῆς. Μὲ τὴν τετραγώνη λογικὴ ζοῦσε. Καὶ ἔλεγε: «Ἄν δὲν βρῶ τὴν ὀλοκληρωσὴ μου σ' αὐτὴ τὴ δημιουργία, πὸν καλὴ πουνθενὰ δὲν ὑπάρχει. Ὁ καθένας μὲ τὸν στόχο του, μὲ τὶς ἐπιτυχίες του στὸν τομέα πὸν ἔχει τάξει στὸν ἑαυτό του. Καὶ ὅσο περισσότερα πεύχει γιὰ τὴν εὐχαρίστησή του».

Δέχτηκε σὲ χιτῆμα του πὸν ζοῦσε, μιὰ μέρα, τὴν ἐπίσκεψη ἐνὸς ἀληθινοῦ Λευίτη. Τὸν ἐπισκέφτηκε, τὸν συγχάρηκε γιὰ τὶς προσπάθειές του, τοῦ πρόσφερε ὅμως καὶ μιὰ Ἁγία Γραφή. Ἀπλῶς εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴν ὑπαρξή της. «Θέλω Πάτερ νὰ εἶμαι ἐλικρινῆς μαζί σου. Ἐγὼ τὸν δρόμο μου τὸν ἔχω βρεῖ. Τὸν ἀγῶνα μου τὸν κάνω. Μὲ τὸ πέταγμα μου ξέρω πὸν μπορεῖ νὰ φτάσω. Μέχρις ἐκεῖ πὸν φτάνει ἡ δύναμή μου». Στὶς θέσεις τοῦ καλοῦ ἐκεῖνου Ἐφημε-

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑΝ

Τοῦ Πρεσβυτέρου κ. ΔΗΜ. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μέσα Ἰουλίου ἠδυνήθην νὰ ἐκπληρώσω βαθύτατον πόθον μου, ἐπισκεφθεῖς, ὡς προσκυνητής, τὴν μαρτυρικὴν Βόρειον Ἠπειρον. Ὁρισμένοι ἐντυπώσεις, ἐξ ὧν εἶδον καὶ ἤκουσα, εἰς τὴν παράξενον χώραν τοῦ Ἄλβια, νομίζω ὅτι εἶναι χρήσιμον νὰ δημοσιευθοῦν, πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐθνικῆς μνήμης, ὑπόμνησιν τοῦ χρέους καὶ σωτηρίαν τοῦ Γένους μας.

Τὴν 12ην Ἰουλίου, μὲ λεωφορεῖον τοῦ «Ἀλβανικοῦ Ὁργανισμοῦ Τουρισμοῦ», μέσῳ Κακαβιάς, ἀφίχθημεν τὴν 7ην μ.μ. εἰς τὴν ἑλληνικωτάτην πόλιν τῶν «Ἁγίων Σαράντα». Ἐπειδὴ, ὅμως, ἐκεῖ δὲν εὐρέθη οὐδεὶς ναὸς ὄρθιος, ἔπειτα ἀπὸ τὴν μαρξιστικομμουνιστικὴν λαίλαπα, ἠναγκάσθημεν νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ προάστιον Τσοῦκα. Ἐκεῖ, λοιπόν, ὁ Ναὸς τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐπὶ 27 ἔτη ἐχρησιμοποιοῦτο, ἀπὸ τὴν κουλτούρα τοῦ ἀθέου κόμματος, ὡς... «πολιτιστικὸν κέντρο νεότητος». Τώρα, ὅμως, πού τὰ εἰδωλα τῶν ἀντιχριστῶν συντρίβονται, ὁ ναὸς ἠλευθερώθη καὶ εὐπρεπισθεὶς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς χωρικοὺς, κατέστη πάλιν κατάλληλος διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ Ἐνορία ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν στερεῖται Ἐφημερίου, εὔρε τὴν εὐκαιρίαν, ὡς ἠκούσαμεν, ρωμαιοκαθολικὸς ἱερωμένος νὰ μεταβῆ ἐκεῖ διὰ ἱερουργίαν, τὸν ὁποῖον ὁ ὀλιγογράμματος, ἀλλὰ πιστὸς ἱεροψάλτης ἐξεδίδωξεν. Εἰς τὸν ναόν, λοιπόν, αὐτόν, ἔπειτα ἀπὸ ἐπίμονον παράκλησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων, ἐψάλη μικρὸς ἔσπερινός. Ἡ πτωχὴ ἐκκλησία ἐπληρώθη κυρίως ἀπὸ παιδιὰ καὶ νέους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν «ἐκλελυμένοι καὶ ἐρρημένοι ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα...». Τὸ ἀνέλπιστον γεγονός τῆς ἀφίξεως

ἱερέως ἐξ Ἑλλάδος προεκάλεσεν χαράν, συγκίνησιν καὶ ἀναλόγους ἐκδηλώσεις. Μητέρες ἐφώναζον λέγουσαι: «Θέλουμε νὰ βαπτίσουμε τὰ παιδιὰ μας, θέλουμε Παπᾶ νὰ μᾶς στεφανώσῃ... νὰ ζήσουμε καὶ μεῖς σάν ἄνθρωποι». Ἀφοῦ τοὺς εἶπαμε ὅτι ἐφώτισεν ὁ Θεός, χαρίζοντας μικρὰ δῶρα, ἀνεχωρήσαμεν, ἀφήνοντας τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς θὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ἁγίους πόθους των.

Τὴν ἐπομένην, 13ην τοῦ μηνός, περὶ ὥραν 11.30 π.μ. ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Ἀργυροκάστρον. Τὴν κεντρικὴν πλατείαν καὶ τὰς περίξ ὁδοὺς κατέκλυζον πλήθος ἀνέργων καὶ φοβισμένων μὲ ἔντονα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀπογνώσεως. Ἡ θάλασσα τῶν πτωχῶν παιδιῶν χαλοῦσε τὸν κόσμον διὰ μίαν καραμέλαν, μίαν εἰκόνιτσαν, ἢ κάποιον φιλοδόρημα... Ἡ θλιβερὰ αὐτὴ εἰκὼν ἐνεθύμιζε τὴν ἀπαισίας μνήμης ἰταλο - γερμανικὴν κατοχήν.

Αὐτὴν τὴν ὥραν εὔρε τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ δράσῃ ἡμᾶς προτεσταντῶν, συνεπιβατῶν μας, δυστυχῶς. Εἷς ἐξ αὐτῶν ἀνῆλθεν ἐπὶ προχείρου βήματος καὶ ἐκήρυσσεν εἰς τὸ συρρέον πλήθος. Ἄλλοι διέμενον ἐντυπα, γραμμένα κυρίως εἰς τὴν ἀλβανικὴν καὶ ἄλλοι ἔγραφον εἰς εἰδικὰ δελτία τὰ ἀτομικὰ στοιχεῖα τῶν ἀνυπόπτων θυμάτων τους. Εἰς τὰς ἀντιδράσεις ὅτι εἶναι πλανεμένοι καὶ αἰρετικοί, ἀπαντοῦσαν ὅτι: «εἴμεθα καὶ ἡμεῖς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί... καὶ γιὰ μᾶς ὁ Κύριος ἄνοιξε τοὺς δρόμους...». Ὡς ἀπόδειξιν, μάλιστα, τῆς δῆθεν «Ὁρθοδοξίας» των ἐπεδείκνυν τὴν

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σελίδα 314)

ρίον εἶχε πάντα τὸν ἀντίλογόν του. Καὶ ὁ καλὸς ἐκεῖνος Δευτίης ἔκαμε ἕναν ἐλιγμό. Γιὰ νὰ τὸν προσγειώσει.

— Ἀγωνίζου λοιπόν. Δὲν πένυχες τίποτα καὶ μὲ τὰ πορτοκάλια σου ὅπως δὲν ἔκαμα κι ἐγὼ μὲ τὸν ἀγῶνα τὸν δικόν μου. Μὲ τὴν ἐπίσκεψή μου αὐτή.

— Αὐτὸ δὲν μπορεῖς νὰ τὸ πεῖς Πάτερ ἂν δὲν δοκιμάσεις τὰ πορτοκάλια μου.

— Δὲν χρειάζεται ἀρέντη. Σὲ μιμοῦμαι. Ἐσὺ καὶ ἐδίκασες τὴν εφαρμοσμένη χριστιανικὴ θρησκεία. Χωρὶς νὰ γνωρίσεις τὴ διδασκαλίαν τῆς καὶ νὰ δοκιμάσεις τὴ ζωὴ τῆς. Κι ἐγὼ γιὰ τὰ πορτοκάλια σου κάνω τὸ ἴδιο. Προσθέτω στὸ περιστατικὸν πὸς αὐτὸ τὸν προβληματισμό.

Μὲ τὸ βιβλίον πὸν περιεργάζεστε, γιὰ τὸ ὁποῖον μπορεῖ ν' ἀκούσετε, μπορεῖ καὶ νὰ μελετᾶτε ἢ ἀπλῶς νὰ τὸ ξεφυλλίσετε, σὰς προσκαλῶ νὰ μῆτε σοβαρὰ, ἀποφασιστικὰ, θαθεῖα μέσα στὸ περιβάλλον μου καὶ νὰ δοκιμάσετε τὰ πορτοκάλια μου. Ἄν βέβαια δὲν τὰ δοκιμάσατε μέχρι τώρα, ἢ κι ἂν γενθήκατε μόνο ἀγίνωτα καὶ κακῆς ποιότητος φρούτα. Ποῦ ξέρετε; Μπορεῖ νὰ βρεῖτε ποικιλία πὸν θὰ σὰς ροσιμῆφει, πὸν θὰ σὰς ξεκουράσει, πὸν θὰ σὰς γοητεύσει, πὸν μπορεῖ νὰ βρῆτε ἄλλον εἶδους τροφῆς, πὸν μέχρι τώρα δὲν ἔχετε βρεῖ, δὲν ἔχετε δοκιμάσει. Πρέπει νὰ τὸ ρισκάρετε. Ἐπιχειρησάτε το καὶ θὰ δεῖτε.

(Συνεχίζεται)

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Συζητώντας για το θάνατο

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Γεύση θανάτου

Τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα τῆς ἀνάστασης τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας τῆς Ναὴν (Λουκᾶ ζ' 11-17) ξανάφερε στὸ μυαλὸ σκέψεις ποὺ συνέχουν τὸ εἶναι μας. Στὴ θλίψη ποὺ βασιλεύει στὶς ψυχές μας γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ Πατριάρχου, ἢ κυριακὴ ρήση «μὴ κλαῖτε» ἀντηχεῖ παρήγορη καὶ ἢ ἀκολουθήσασα ἐντολὴ «ἐγέρθητι» μᾶς γεμίζει ἐλπίδα. Μιὰ ἐλπίδα σκιασμένη ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ θανάτου καὶ τὸν ἴδιο τὸ θάνατο ποὺ σωρεύεται μέσα μας, γύρω μας.

Ὁ θάνατος παραμονεύει σὲ κάθε μας βῆμα, σὲ κάθε μας ἀναπνοή. Ἡ αἴσθησή του μᾶς ἀγγίζει καὶ στὶς ἐκατόμβες τῆς ἀσφάλτου, καὶ στοὺς νεκροὺς τῶν πολεμικῶν συρράξεων, καὶ στὶς ἐγκληματικὲς πράξεις εἴτε στὸ πρωτότυπο εἴτε στὴν ἀναπαράστασή τους στὶς μικρὲς ἢ τὶς μεγάλες θθόνες. Στὸ ἄγγιγμα ἐνὸς νεκροῦ πουλιοῦ ποὺ ξεψυχάει στὴν παλάμη μας ἢ στὸ ἀπεγνωσμένο «γιατί;» μᾶς μάνας ποὺ χάνει τὸ παιδί της ἀπὸ ναρκωτικὰ καὶ ἀφήνει τὴν τελευταία του πνοή στα χέρια της ποὺ τὸν κανάκευαν καὶ τὸν χάριδευαν μικρὸ ἢ πιὸ μεγάλο. Καὶ σὺ στέκεις ἀνήμερος νὰ κάνεις ὅτιδήποτε...

Ἀμφιταλαντεύσεις

Ὅτε νὰ παρηγορήσεις μπορεῖς. Οἱ λόγοι παραμυθίας ποὺ προσπαθεῖς νὰ προσφέρεις ἤχουν παράξενα στ' αὐτιά σου καὶ στ' αὐτιά τῶν ἄλλων. Ἀναρωτιέσαι τί νὰ τοὺς πεῖς. Πῶς νὰ τοὺς πλησιάσεις. Νὰ τοὺς μιλήσεις γιὰ τὸν «πρωτότοκο τῶν νεκρῶν» (Ἀποκάλυψη α' 5); Κινδυνεύεις ἢ νὰ σὲ εἰρωνευτοῦν ἢ νὰ σὲ παρακαλέσουν νὰ τὰ πεῖτε ἄλλη φορά, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀπόστολο Παῦλο στὴν ὁμιλία του ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου («ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου», Πράξεις ιζ' 32). Δὲν γνωρίζω ἂν θὰ βρεθεῖ ἕνας Διογύσιος Ἀρεοπαγίτης ἢ μία Δάμαρις γιὰ νὰ σὲ πιστέψουν.

Γιὰ τοὺς πολλοὺς μιὰ τέτοια «πίστη» εἶναι «μάταιη». Γιὰ τοὺς πολλοὺς ὁ θάνατος εἶναι τὸ τέλος. Ὁ

Χριστὸς δὲν λογίζεται «ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων» (Α' Κορινθίους ιε' 17,21). Ὅταν ὁ θάνατος εἶναι τὸ τέρμα, τὸ «αὔριο» δὲν σοῦ δίνει καμμία προοπτική, γιατί αὔριο πεθαίνεις, καὶ ὅλα εἶναι μάταια. Μιὰ ζωὴ τότε κυλάει πρὸς τὸ θάνατο. Ἡ ζωὴ τροφοδοτεῖ τὰ νεκροταφεῖα. Ὁ θάνατος δὲν λογίζεται οὔτε κἀν ἐχθρὸς μετὸν ὁποῖο πρέπει ν' ἀντιπαλαίψεις. Ἡ Ἁγία Γραφή ὅμως μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἐχθρὸς καὶ μάλιστα θὰ καταργηθεῖ τελευταῖος (Α' Κορινθίους ιε' 26). Δὲν θὰ ἔχει ὅμως αὐτὸς τὴν τελευταία λέξη. Ἄλλος θὰ εἶναι ὁ νικητής. Τὸ κεντρὶ τοῦ θανάτου δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ δηλητηριάζει τὴ ζωὴ μας.

Πολλοὶ ποὺ δὲν πιστεύουν στὴν Ἀνάσταση ἐπιδιώκουν τὴν ἀθανασία μέσῳ τοῦ ἔργου τους, μέσῳ τῆς τέχνης. Ἡ τέχνη, εἶπαν, εἶναι τὸ ἀντίδοτο τοῦ θανάτου. Αὐτὸ ποὺ κάνουν ἐν τούτοις εἶναι καλὸ, γιατί ἔτσι ἐνεργοποιοῦνται. Οἱ δυνάμεις τους δὲν ἀδρανοῦν, δὲν ἀκινητοποιοῦνται σὰν ὁ θάνατος ὡς ἄλλη Μέδουσα νὰ τοὺς πετρώνει μετὸ βλέμμα του καὶ νὰ τοὺς κάνει νὰ εἶναι νεκροὶ πρὸ τῆς ὥρας τους. Πολλοί, λοιπὸν, ἐπιδίδονται πληθωρικά, δημιουργοῦν μεγάλα ἔργα. Στὸ βάθος ὅμως γνωρίζουν ὅτι τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς δώσει τὸ ἐφετόν, καὶ μένουν μετὴ συναίσθηση μιᾶς μάταιης προσπάθειας.

Στάση ζωῆς

Ἡ ἐναλλακτικὴ λύση θὰ ἦταν κάπως διαφορετικὴ. Τίποτε δὲν ἀλλάζει ὡς πρὸς τὸ προσωρινὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ θάνατος εἶναι ἐδῶ. Τὸν συναντοῦμε καθημερινὰ δίπλα μας, μέσα μας. Μόνο ποὺ δὲν εἶναι τὸ τέλος. Τὸ αὔριο δὲν ὀρίζεται ἀπὸ τὸ θάνατο, δὲν ὀρίζει αὐτὸς τοὺς κανόνες τοῦ παιχνιδιοῦ. Εἶναι ἐχθρὸς πραγματικά. Ἡ πιὸ ξένη καὶ ἢ πιὸ οἰκεία πραγματικότητα. Ὅσο καὶ ἂν μᾶς ξενίζει τὸν ἔχουμε συνηθίσει ἢ δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ τὸν ξεχάσουμε. Ζοῦμε μαζί του ἢ θὰ ἔλεγα πρέπει νὰ μάθουμε νὰ ζοῦμε μαζί του. Χρειάζεται νὰ ἔχουμε μιὰ στάση ζωῆς ἀπέναντι στὸ θάνατο.

Αὐτὴ ἡ στάση ζωῆς προέρχεται ἀπὸ τὴν πεποιθή-
ση τῆς τελικῆς νίκης ἢ τὴν πρόγρευση τῆς τελικῆς νί-
κης. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο εὐχαριστοῦμε τὸ Θεὸ
πού μᾶς δίνει τὴ νίκη διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ. Εἶναι ὁ Νικητής. Τί ἐλπιδοφόρα ἀκούγεται
ἢ παύλεια φράση: «τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν
τὸ νίκος διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α' Κορινθίους ε' 57).

Ἀπὸ αὐτὴ τὴν πεποιθήση ἐγαίνουσι ὀρισμένα συμ-
περάσματα, ἀκολουθοῦν ὀρισμένες συνέπειες, ἡ στάση
ζωῆς ἔναντι τοῦ θανάτου. Τὸ ἔ ρ γ ο πού κάνουμε
δὲν εἶναι μάταιο. Ἐρωτήματα σχετιζόμενα μὲ τὸ νόη-
μα τῆς δημιουργικῆς μας ἐργασίας τοῦ τύπου «κι ἐπει-
τα,» δὲν ἔχουν τὴ θέση τους. Σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐρωτή-
ματα πού τὰ συζητοῦσε ὁ Ἄπ. Παῦλος μὲ τοὺς Κοριν-
θίους, καὶ πού τὰ θέτομε καὶ μεῖς σήμερα, ὁ Ἄπό-
στολος εἶναι κατηγορηματικός. Ἔθεσε τοὺς Κοριν-
θίους πρὸ τῶν εὐθυνῶν τους.

Ἔχοντας διαπραγματευθεὶ τὸ ὄλο ζήτημα στὸ κε-
φάλαιο ε' (στίχοι 12 ἕως 58), μὲ τὸν τελευταῖο στί-
χο, τὸν 58, καταλήγει σὲ ἕνα «ὥστε». Αὐτὸ τὸ ὥ σ τ ε
ἀξίζει πολλὰ γιὰ τὴν καθημερινή μας ζωή. Ἀφοῦ λοι-
πόν, σύμφωνα μὲ ὅλα ὅσα ἀνέφερε, τοὺς ὑποδείξει νὰ
εἶναι σταθεροὶ καὶ ἀμετακίνητοι, τοὺς προτρέπει νὰ ἐρ-
γάζονται ὄλο καὶ περισσότερο τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου πάν-
τοτε, ἀφοῦ ξέρουσι ὅτι ὁ κόπος τους ἐν Κυρίῳ δὲν εἶναι
μάταιος. Σύνδεσμοι (ὥ σ τ ε), ἐπιρρήματα (π ά ν
τ ο τ ε), προθέσεις (ἐ ν Κ υ ρ ί ω) τροχιοδρομοῦν
τὴ στάση ζωῆς ἔναντι τοῦ θανάτου.

Αὐτὸ τὸ «ἔ ρ γ ο τ ο ῦ Κ υ ρ ί ο υ» εἶναι τὸ
ἔργο τὸ ὁποῖο ζητεῖ ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν καθένα μας. Αὐ-
τὸ τὸ ἔργο δὲν εἶναι κενό, μάταιο. Δὲν ἀμαυρώνεται
ἀπὸ τὴ σκιά τοῦ θανάτου· λαμπρύνεται ἀπὸ τὴν προ-
οπτικὴ τῆς Ἀναστάσεως. Δὲν προορίζεται γιὰ τὸν Ἄδη
(τὴ χώρα τοῦ θανάτου, Ἡσαίου θ' 1· Ματθαίου δ' 16)·
προορισμός του εἶναι ἡ «χώρα τῶν ζώντων» (Ψαλμὸς
ριδ' 9). Ἐκεῖ πού «ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενή-
σεται» (Α' Κορινθίους γ' 13).

Μνήμη θανάτου

Μία τέτοια στάση ζωῆς ἔναντι τοῦ θανάτου προ-
ποθέτει προετοιμασία. Ἡ μελέτη εἶναι ἀπαραίτητη. Ἡ
πατερική μας παράδοση ὀνόμασε αὐτὴν τὴν προετοι-
μασία «μελέτη θανάτου», «μνήμη θανάτου»¹. Δὲν πρό-

κειται γιὰ μία συναισθηματικὴ ἢ διανοητικὴ, ἀλλὰ
γιὰ μία ὄντολογικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου², ὁ ὁ-
ποῖος μελετώντας τὸν θάνατο ἀσχεῖται τρόπον τινά
σὰν τὸν Λάζαρο στὴν Ἀνάστασι³. Ὁ χριστιανὸς συνει-
δητοποιεῖ τότε τὴν ἀνθρώπινη ὑπόστασή του ὡς ἐνὸς
πίπτοντος καὶ ἀνισταμένου ἀνθρώπου⁴.

Ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης τῆς Κλίμακος στὸν ἔκτο τοῦ
λόγο «περὶ μνήμης θανάτου» ὀρίζει ὅτι «μνήμη θανά-
του ἐστὶ καθημερινὸς θάνατος» (δ').

Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς σὲ μία ἀπὸ τίς δι-
δαχῆς του ὅταν προτρέπει τοὺς χριστιανούς νὰ μὴ θά-
πτουν τὸν νεκρὸ ἀμέσως καὶ νὰ τὸν φυλάγουν εἰκοσι-
τέσσαρες ὥρες καὶ νὰ τὸν στοχάζονται καλὰ τὸ δικαιο-
λογεῖ: «διατί καλύτερος διδάσκαλος δὲν εἶναι ἄλλος
ἀπὸ τὸν θάνατον»⁵.

Ὁ Γέρων Ἰωσήφ ἀποκαλεῖ μακάριον ἐκεῖνον «ὅστις
νυχθημερόν ἐνθυμεῖται τὸν θάνατον καὶ ἐτοιμάζεται
νὰ τὸν συναντήσει. Διότι ἔχει συνήθειαν ὁ θάνατος εἰς
ὅσους τὸν περιμένουν νὰ ἔρχεται ἱλαρὸς, ἐνθ' εἰς ὅσους
δὲν τὸν προσμένουν καταφθάνει πικρὸς καὶ σκληρὸς»⁶.

Ἡ μνήμη αὐτὴ ἐπιτελεῖ τὴν «ζωσποιοὺν νέκρωσιν»
πού μᾶς μεταφέρει «ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν»
(Ἰωάννου ε' 24). Γι' αὐτὸ καὶ καλέσαμε αὐτὴ τὴ
στάση ζωῆς ἔναντι τοῦ θανάτου.

1. Βλ. Joseph A. Fischer, «Μελέτη θανάτου Eine Skizze zur frühen griechischen Patristik» στὸ Wegzei-
chen, Würzburg, Augustinus Verlag, 1974, σ. 43-54.
Constantine Malandrakis, «The Mindfulness of Death according to the ascetic patristic Tradition» στὸ περ. «Θεο-
λογία», τ. 59, τεύχος 2, Ἀπριλίου - Ἰουνίου 1988, σ. 346-360.
Archimandrite Sophrony (Sakharov), We shall see him as he is (1 John 3:2), Essex, Stavropegic Monastery of St. John the Baptist, 1988· ἰδιαίτερος βλ. τὸ κεφ. «The Grace of Mindfulness of Death», σ. 10-18.

2. Malandrakis 1988, ὁ.π. σ. 348.

3. Βλ. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Παιδαγωγὸς Ι 6. 3 (BEPES τ. 7, Ἀθήνα 1956, σ. 83, στίχοι 11 καὶ Sources Chrétiennes τ. 70, Paris 1960, σ. 118-119). Πρβλ. J. A. Fischer 1974, ὁ.π. σ. 54, ὑποσημείωση 95.

4. Τὴ δυναμικὴ τοῦ ἀνισταμένου ἀνθρώπου εἰκονο-
γραφεῖ μὲ θαυμαστὸ τρόπο ὁ λη' λόγος τοῦ Ἀββᾶ Σισώη τοῦ Μεγάλου πού τὸν βρίσκουμε στὸ Γεροντικόν, Ἀθῆ-
ναι, ἐκδ. «Ἀστήρ», 1970, σ. 114.

5. Διδαχὴ Α1, παράγραφος 23, στὴν ἐκδοση I. B. Με-
νούου, Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ Διδαχῆς (Φιλο-
λογικὴ μελέτη - Κείμενα), Ἀθήνα, ἐκδ. «Τῆνος», σ. 131.

6. Γέροντος Ἰωσήφ, Ἐκφρασις μοναχικῆς ἐμπερίας, Ἅγιον Ὄρος, ἐκδ. Ἱ. Μονῆς Φιλοθέου, 1984, σ. 278.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑΝ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από την σελίδα 311)

Καινήν Διαθήκην, με την μετάφρασιν εις την Νεοελληνικήν, ἔκδοσιν τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας!

Ἐν τῷ μεταξὺ, ἀνεύρομεν τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν. Ἡ μανία τῶν ἀθέων κομμουνιστῶν δὲν ἄφησε τίποτε ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης καὶ τῆς Προσκομιδῆς. Εὐτυχῶς ποὺ διεσώθησαν εἰς καλὴν σχετικῶς κατάστασιν τὸ ξυλόγλυπτον Τέμπλον καὶ ὁ Δεσποτικὸς θρόνος. Συντόμως προσῆλθε πολὺς κόσμος, κυρίως «ἄκακα παιδία», ὅπου ἐν καταφανεῖ κατανύξει ἐπάλλαμε τό: «Σὼσον Κύριε τὸν λαόν σου...», «Τίς Θεὸς μέγας...» καὶ τὸ «Τῆ Ὑπερέμαρχῳ Στρατηγῷ...». Πολλοί, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἔλεγον: «Πότε θὰ ἔρθῃ Παπᾶς νὰ λειτουργήσῃ καὶ στὴν δική μας Ἐκκλησίᾳ;». Τοὺς εἴπαμε νὰ κάνουν ὑπομονὴν καὶ προσευχὴν καὶ ὁ Ἅγιος Θεὸς θὰ δώσῃ νὰ πάῃ ὄχι μόνον Παπᾶς, ἀλλὰ καὶ Δεσπότης. Θαυμάζοντες τὸ ἀκμαῖον ἔθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν φρόνημα τῶν μαρτυρικῶν Βορειοηπειρωτῶν ἀδελφῶν μας, ἀνεχωρήσαμε τὴν 1.30' μ.μ. διὰ τὰ Τίρανα.

Τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς, 14ης τοῦ μηνός, μετέβημεν εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, Τιράνων. Ὁ ὑπέργνηρος Ἀλβανὸς ἱερεὺς, πατὴρ Γεώργιος καὶ ὁ Διάκονος π. Σωτήριος ἐχάρησαν διὰ τὴν ἐπίσκεψίν μας καὶ προσεκάλεσαν διὰ συλλειτουργίαν. Ὁ ναὸς αὐτός, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ 1966 ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς... γυμναστήριον, παρεδόθη πλέον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Τὴν Κυριακὴν αὐτὴν ἐκκλησιάσθησαν ὑπὲρ τὰ 500 ἄτομα, με ἐντονότητα παρουσίαν νέων καὶ παιδιῶν... ἀβαπτίστων! Ἡ Θ. Λειτουργία ἐπάλη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ἀλβανικὴν, κατὰ τὸ πατροπαράδοτον βυζαντινὸν μέλος. Ἡ το συγκινητικὸν τὸ γεγονός ὅτι ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς δεκαετίας ἱερωμένους ἐξ Ἀθηνῶν ἠξιώθη νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὰ Τίρανα, εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πλέον σκληροῦ καὶ ἀντιχριστοῦ Σταλισμοῦ. Εἰς τὸ τέλος τῆς Θ. Λειτουργίας, ὁ π. Γεώργιος ἀνεκοίνωσε διὰ τὴν προσεχῆ ἄφιξιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ Ἐξάρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Θεοφίλ. Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης κ. Ἀναστασίου. Εἰς τὰ Τίρανα ἐπήραμε τὸ ἐλπιδοφόρον μήνυμα ὅτι ὑπάρχει σήμερον ἐκεῖ λαὸς πολὺς, Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, ζητούντων τὸν Κύριον.

Τὴν Δευτέραν ἀπόγευμα τῆς 15ης Ἰουλίου, φθάσαντες εἰς Κορυτσάν, εὐρέθημεν πρὸ νέων ἐκπλήξεων. Ἡ πόλις αὕτη εὐρισκομένη μακρὰν τοῦ κορμοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου, ὑπέστη τὰ πάνδεινα. Ἀπὸ πεντηκονταετίας καὶ πλέον τὰ Ἑλληνικά

Σχολεῖα τῆς κατηργήθησαν ἢ ἐξηφρανίσθησαν. Μόνον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, μεταβληθεῖς εἰς μουσεῖον, διεσώθη. Οἱ Ἱερεῖς τῆς, ἀφοῦ βιαίως ἀπεσχηματίσθησαν, ἐβασανίσθησαν ποικιλοτρόπως. Καὶ ὅμως, παρὰ τὴν λυσσώδη θηριωδίαν τοῦ ἀντιχριστοῦ ἀλβανικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἡ ἥρωϊκὴ Κορυτσά ἄντεξε, διαφυλάξασα ἀλώβητον τὴν Ὁρθόδοξον καὶ Ἑλληνικὴν συνειδησίην τῆς... Εἰς μίαν αἵθουσαν, μετατραπέυσαν εἰς Βαπτιστήριον, δύο διασωθέντες ὑπέργνηροι μαρτυρικοὶ ἱερεῖς, ὁ π. Χρῆστος καὶ ὁ π. Κωνσταντῖνος, δὲν προλαμβάνουν νὰ βαπτίζουν καθημερινῶς τὰ πλήθη τῶν προσερχομένων Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν.

Οἱ ὑπάρχοντες σήμερον Ἱερεῖς εἰς ὅλην τὴν Ἀλβανίαν, δυνάμενοι νὰ ἐκτελοῦν τὰ ἱερατικά των καθήκοντα, μετρῶνται, δυστυχῶς, εἰς τὰ δάκτυλα. Μέχρις οὗτου, ὅμως, εὐρεθοῦν καὶ ἐτοιμαστοῦν καὶ ἄλλοι ἐντόπιοι πρὸς χειροτονίαν, θὰ παρέλθῃ πολὺτιμος χρόνος. Αἱ μυριάδες τῶν ἐπιθυμούντων νὰ βαπτισθοῦν καὶ τελέσουν ὀρθόδοξον γάμον, ἀδυνατοῦν πλέον νὰ ἀναμένουν... Σημειωτέον ὅτι, κατὰ δημοσιογραφικὰς καὶ ἄλλας πληροφορίας, Οὐνίται καὶ σχισματικοὶ ἱερεῖς ἐκ Κοσσυφοπεδίου, Σκοπίων, Σικελίας καὶ Ἀμερικῆς ἀκόμη, σπεύσαντες, ἤρχισαν τὸ ὀλέθριον ἔργον τους.

Ὅντως, ὁ θερσιμὸς πολὺς, ἀλλὰ οἱ ἐργάται ὀλίγοι. Ἀνάγκη ἐπείγουσα, νὰ ἀποσταλοῦν ἐξ Ἑλλάδος, ἔστω καὶ προσωρινῶς, Ἱερεῖς καὶ Διδάσκαλοι, ἱκανοὶ νὰ φωτίσουν καὶ τονώσουν τὸ φρόνημα τῶν ἀπελπισμένων Βορειοηπειρωτῶν ἀδελφῶν μας.

«Οἱ καιροὶ οὐ μενετοί...».

«ΠΑΝΤΑ ΤΑ ἘΘΝΗ»

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία μετὰ τὸ εἰδικὸ ἱεραποτολικὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἐθνη»

* πληροφορεῖ ὑπεύθυνα γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο ποὺ ἀσκεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία,

* περιγράφει τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ἀσκεῖται ἡ ἱεραποστολή.

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομητὲς μποροῦν νὰ στείλουν τὴν ἐτήσια συνδρομὴν τους (300 δρχ.) στὴ διεύθυνση:

Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος — «Πάντα τὰ Ἐθνη», Ἰω. Γεωργαδίου 14, 115 21 Ἀθήνα. Τηλ. 7212.112.

ΜΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ - ΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

Τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου
κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Τὸν τελευταῖο καιρὸ παρατηρεῖται τὸ ἐξῆς φαινόμενο: στοὺς ἀνεγειρόμενους ὀρθόδοξους Ναοὺς κατασκευάζονται π ο λ λ ᾶ π α ρ ε κ κ λ ῆ σ ι α¹, μὲ ἀντίστοιχα θ υ σ ι α σ τ ῆ ρ ι α. Στὸν κυρίως Ναὸ λ.χ. ἡ Πρόθεση τοποθετεῖται σὲ ἓνα μὴ ἀρχιτεκτονικὸ χῶρο (σὲ μιὰ πρόχειρη ἀψίδα), ἐνῶ οἱ Τράπεζες τοῦ Διακονικοῦ καὶ τοῦ Σκευοφυλακείου κ α θ ῆ ς ε ρ ῶ ν ο ν τ α ι καὶ χρησιμοποιοῦνται, ὡς αὐτόνομα θυσιαστήρια. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἰδρύνονται καὶ πολλὰ ἄλλα παρεκκλήσια σὲ διάφορους χώρους τοῦ Ναοῦ, στὸ ὑπόγειο, στίς στέγες, στὰ τυχόν προκτίσματα κ.λπ., πρὸς τιμὴν διαφόρων Ἀγίων².

Ἡ τάση αὕτη δὲν εἶναι σωστή, γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

Πρῶτον, εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὴ θεολογικὴ θεώρηση τῆς μ ι ᾶ ς τοπικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποία ἐκφράζει ἡ κατασκευὴ μιᾶς μόνο Ἀγίας Τράπεζας σὲ κάθε Ναὸ. Ἡ ὀρθόδοξη ἀρχιτεκτονικὴ, ὡς γνωστόν, ἔχει θεολογικὰς προϋποθέσεις. Ἡ δομὴ τοῦ ὀρθοδόξου Ναοῦ, εἰδικότερα, βασίζεται στὴ θεολογία τῆς μιᾶς τοπικῆς εὐχαριστιακῆς Κοινότητος. Μί α τοπικὴ εὐχαριστιακὴ Κοινότης, ἡ Ἔνορία συγκεκριμένα, ἔχει ἓ ν α Ναὸ, ἓνα δηλαδὴ στεγασμένο χῶρο, στὸν ὁποῖο συγκεντρώνεται, γιὰ νὰ πραγματοποιῶσι καὶ φανερώσι τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, τὴ μυστηριακὴ παρουσία τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ καὶ τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν Θεὸ (Θ. Κοινωνία). Ἐκφραση λοιπὸν τῆς μιᾶς τοπικῆς εὐχαριστιακῆς Κοινότητος εἶναι ἡ Σύναξις τοῦ Ἐπισκόπου, τῶν Ἱερέων καὶ τῶν πιστῶν σὲ ἓ ν α χῶρο (Ναὸ) καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ τέλεσις τῆς

Θείας Εὐχαριστίας ἐπὶ τοῦ ἓ ν ὸ ς θυσιαστηρίου, τῆς μ ι ᾶ ς Ἀγίας Τράπεζης. Σὰν συνέπεια τῆς θεολογικῆς αὐτῆς θέσης περὶ τῆς μιᾶς τοπικῆς εὐχαριστιακῆς Κοινότητος, ἡ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἀρχισε νὰ κατασκευάζει μί α μόνο Ἀγία Τράπεζα σὲ κάθε ὀρθόδοξο Ναὸ. Ἐνδεικτικὴ τῆς θεολογικῆς αὐτῆς προϋπόθεσης εἶναι καὶ ἡ διάταξις τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας μας, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία μί α μόνο Θ. Λειτουργία τελεῖται τὴν ἴδια μέρα στὴν ἴδια, μί α Ἀγία Τράπεζα! Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἱστορικὴ μαρτυρία τοῦ Τυπικοῦ τῶν Ἀκοιμήτων, τῶν μοναχῶν δηλαδὴ ποὺ τελοῦσαν τὴ Θ. Λειτουργία ἐπὶ 24ώρου βάσεως. Τὸ λειτουργικὸ αὐτὸ καθεστῶς προϋπέθετε τὴν ὑπαρξὴ 8 θυσιαστηρίων ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, ἀφενὸς γιὰ νὰ καλύπτεται λειτουργικῶς ὁλόκληρο τὸ 24ωρο (μία Θ. Λειτουργία ἀνὰ τρίωρο) καὶ ἀφετέρου γιὰ νὰ τηρεῖται ἡ γενικῶς ἰσχύουσα τυπικὴ διάταξις περὶ τῆς μιᾶς Λειτουργίας ἡμερησίως στὴν ἴδια Ἀγία Τράπεζα. Τελικὰ ὅμως οὔτε τὸ Τυπικὸ τῶν Ἀκοιμήτων ἐπέζησε οὔτε καὶ ἡ σχετικὴ ἀρχιτεκτονικὴ δομὴ, ὑπόδειγμα τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Ναὸς τῆς Ἱ. Μονῆς Παντοκράτορος στὴ Νταοῦ Π. Πεντέλης.

Ἐκτὸς τῆς Θεολογίας, τῆς ὀρθόδοξης ναοδομίας καὶ τοῦ Τυπικοῦ ἔχομε, δεῦτερον, τὴν ἀδιαμφισβήτητη μαρτυρία τῆς χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἔρευνα καὶ μελέτη ἑκατοντάδων π ρ ω τ ο χ ρ ι σ τ ι α ν ι κ ῶ ν ν α ῶ ν, ἔχει διαπιστωθεῖ, ὅτι τὰ λατρευτικὰ αὐτὰ συγκροτήματα δὲ διέθεταν παρὰ μί α μ ὀ ν ο Ἀγία Τράπεζα, ἐνῶ ἡ ὑπαρξὴ παρεκκλησίων στὸ πλάι, μέσα ἢ κάτω ἀπὸ τὸ ναὸ δὲ διαπιστώθηκε σὲ καμμιά περίπτωση. Προσαρτημένα στὸ ναὸ καὶ εἰδικότερα στὸν Ἱερὸ Περίβολο ὑπῆρχαν καὶ ἄλλα κτίσματα, προοριζόμενα γιὰ τὶς διαφορὰς λειτουργικὰς ἀνάγκας τῆς ἐκκλησιαστικῆς Κοινότητος, ὅπως π.χ. Ἐξορκιστήρια, Ἀναγνώστηρια, Βαπτιστήρια, Τραπεζαρία κ.λπ. Τὰ οἰκοδομήματα ὁμοίως αὐτὰ δὲ διέθεταν Ἀγία Τράπεζα³.

1. Ἐν α παρεκκλήσιο, στοὺς μεγάλους ἰδίως ναοὺς, εἶναι ἀπαραίτητο καὶ χρήσιμο τόσο γιὰ κἀθημερινὰς Θ. Λειτουργίας ὅσο καὶ γιὰ τὴ Θ. Κοινωνία τῶν βρεφῶν καὶ νηπίων.

2. Τὸ γεγονός ὅτι τὸ σύνολο τῶν παρεκκλησίων αὐτῶν ἀφιερώνονται ἀποκλειστικὰ σὲ θ α υ μ α τ ο υ ρ γ ὸ ς Ἀγίους (Ἀγ. Παρασκευή, Ἀγ. Παντελεήμονα, Ἀγ. Νεκτάριο κ.λπ.) δίδει λαβὴν σὲ δικαιολογημένες ὑποψίες, ὅτι τὰ παρεκκλήσια αὐτὰ δὲ δημιουργοῦνται: γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν πνευματικὸς (λειτουργικὸς) σκοποὺς, ἀλλὰ κυρίως εἰσπρακτικὸς! Εἶναι χαρακτηριστικὸ, ὅτι παρεκκλήσια πρὸς τιμὴν τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Μεγάλου Βασιλεῖου καὶ ἄλλων μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας σπανίζουν! Ἐὰν ὑπάρχει ὁμοῦς ἐνδιαφέρον τοῦ Ἱερέα καὶ τῶν ἐνοριτῶν νὰ τιμῆσουν ἓνα εορτάζοντα θαυματουργὸν Ἅγιον, μποροῦν νὰ τελέσουν καὶ Θ. Λειτουργία εἴτε στὸν κυρίως ναὸ εἴτε στὸ ἓνα καὶ μοναδικὸ παρεκκλήσιό του.

3. Μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα μέλη Διεθνoῦς Συνεδρίου ποὺ ἔγινε στὴν Ὀρθόδοξη Ἀκαδημία Κρήτης (Αὐγουστος 1990), ἐπισκέφθηκα τὴν ἀρχαία Μονὴ τῆς Ἐπισκοπῆς Κισάμου, ὅπου σῴζεται ὁ Ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ, κτίσμα τοῦ Δ' αἰῶνα. Ὁ ναὸς εἶναι κυκλοστερῆς (ROTONDA) καὶ χωρίζεται σὲ ἑπτὰ τμήματα. Στὸ κέντρον ὑπάρχει ὁ κυρίως ναὸς μὲ μία Ἀ-

Ἡ ἴδρυση πολλῶν παρεκκλησίῶν, τρίτον, ἀποτελεῖ ἐπίδραση τῆς ἀντίστοιχης συνήθειας τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, ὡς γνωστὸν, πρὸς ἑξάρση καὶ διαχωρισμὸ τοῦ κλήρου ἀπὸ τὸ πλῆρωμα τῶν λαϊκῶν, ἔχει καθιερώσει τὴν τέλεση τῆς Θ. Λειτουργίας ἀπὸ μόνον τὸν ἱερέα. Γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση λοιπὸν τῆς ἀτομικῆς (προσωπικῆς) αὐτῆς τέλεσης τῆς Θ. Λειτουργίας ἀπὸ τὸν κάθε ἱερέα, μέσα σὲ ἕνα ναὸ ἱδρύονται πολλὰ θυσιαστήρια. Στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης π.χ. τὰ ἀτομικὰ θυσιαστῆρια φθάνουν τὰ 25, ἐνῶ παράλληλα ἀφθονοῦν τὰ παρεκκλήσια!

Ἡ τάση, τέλος, νὰ ἱδρύνονται πολλὰ παρεκκλήσια καὶ στοὺς ὀρθοδόξους ναοὺς, ἀποτελεῖ ἐνδειξὴ ἐγκύπτρωσης καὶ ἐγκλωβισμοῦ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος στὸ κτιριακὸ συγκρότημα τοῦ ναοῦ, σὲ βάρος τῆς ποιμαντικῆς διάστασης τῆς ἐνοριακῆς Κοινότητος. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων, ὡς γνωστὸν, λόγῳ τῆς μακραίωνης δουλείας τοῦ ἔθνους καὶ ἔλλειψης καταλλήλων προσώπων καὶ μέσων, εἶναι οὕτως ἢ ἄλλως ναοκεντρικὴ, περιορίζεται δηλαδὴ στὶς ἐκδηλώσεις ποὺ γίνονται μόνον μέσα στὸ ναὸ. Οἱ ποιμαντικὲς δραστηριότητες ποὺ προϋποθέτουν ἕξι οὐδὲ ἀπὸ τὸ ναὸ, τόσο τῶν ἱερέων ὅσο καὶ τοῦ πληρώματος τῶν λαϊκῶν, εἶναι εἴτε ἀνύπαρκτες εἴτε ἐλάχιστες. Ὅταν, λοιπὸν, σὲ μιὰ ἤδη ναοκεντρικὴ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ προσθέτουμε καὶ ἄλλα στοιχεῖα (ἔπως τὰ παρεκκλήσια) ποὺ αὐξάνουν καὶ μεγιστοποιοῦν τὴ σημασίαν τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος τοῦ ναοῦ, εἶναι φυσικὸ ἢ ποιμαντικὴ διάσταση τῆς ἐνοριακῆς Κοινότητος νὰ μειώνεται στὸ ἐλάχιστο.

Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ εἶναι χριστοκεντρικὴ καὶ ὄχι ναοκεντρικὴ. Κανεὶς βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ τὸ λειτουργικὸ χαρακτῆρα τῆς ὀρθόδοξης πνευματικότητος. Ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅμως μέρος, δὲν πρέπει νὰ λησιμονεῖται τὸ γεγονός ὅτι οἱ κοσμικὲς ἐνορίες δὲν εἶναι ἱερεῖς Μονές, ἀλλὰ νησιδες προσευχῆς καὶ ἱεραποστολῆς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ διαβιούντων χριστιανῶν. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι, ἂν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ περιορισθεῖ μόνον μέσα στοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ, οὔτε οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ μποροῦν νὰ βιώσουν σωστὰ τὴν ὀρθόδοξην πνευματικότητα οὔτε, πολὺ περισσότερο, οἱ κοσμικοὶ μποροῦν νὰ ὀδηγηθοῦν στὴ μετάνοια, χωρὶς ὀργανωμένη καὶ ἐκτεταμένη ἐνοριακὴ ποιμαντικὴ δραστηριότητα. Δὲν πρέπει νὰ λησιμονοῦμε ὅτι ὁ Κύ-

ριος προσευχόταν βέβαια στὸ «Ἱερόν τοῦ Ναοῦ», ὅμως τίς πρὸς πολλὰς ὥρες τῆς ἡμέρας τίς διέθετε σὲ ἐκτὸς τοῦ Ναοῦ κοπιαστικὲς ποιμαντικὲς ὁδοιπορίες καὶ ἐπισκέψεις. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι οὔτε ὁ Κύριος οὔτε οἱ Ἀπόστολοι οἰκοδομήσαν ἔστω καὶ ἕνα ναὸ. Χριστιανοὶ ναοὶ ὡς αὐτοτελῆ οἰκοδομήματα καὶ μάλιστα μεγαλοπρεπῆ ἄρχισαν νὰ ἱδρύνονται ἀπὸ τὸν Μ. Κωνσταντῖνο, κατὰ μίμησιν ἀσφαλῶς τῶν ἀντίστοιχων γιγαντιαίων ναῶν τῆς εἰδωλολατρείας. Εἶναι ὅμως ἐντυπωσιακὸ τὸ γεγονός, ὅτι, μετὰ τὴ μνημειακὴ ναοδομίαν τῶν πρώτων χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων, ἡ σταδιακὴ ἀνάπτυξιν καὶ ἄνθισιν τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας καὶ πνευματικότητος ἐπέβαλε καὶ καθιέρωσε μικροῦς ἐγέθους οἰκοδομήματα, γιὰ τίς λατρευτικὲς ἀνάγκες τῶν τοπικῶν εὐχαριστιακῶν Κοινοτήτων (Ἐνοριῶν), μὲ μίαν μόνον Ἁγίαν Τράπεζαν. Ὡς ἐκ τούτου, εἶναι τοῦλάχιστον περίεργον, τὸ ὅτι, ὅταν ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι Ὀρθόδοξοι μιλάμε γιὰ ναοδομικὴ παράδοση, ἀναφερόμαστε ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον στὸ γιγαντιαῖο ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ οἰκοδομήθηκε στὴν πρώτῃ βυζαντινῇ περίοδῳ καὶ ἀγνοοῦμε τίς χιλιάδες τῶν μικρῶν διαστάσεων ναῶν ποὺ οἰκοδομήθηκαν κατὰ τὴ μεταβυζαντινῇ περίοδῳ τῆς ἀνάπτυξης καὶ ὀρίμανσης τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας καὶ πνευματικότητος. Σὲ ὅλα αὐτὰ ἔρχεται νὰ προσθέσει καὶ τὴ δική της φωνὴ ἡ σύγχρονη πολεοδομικὴ συγκυρία ποὺ ζητεῖ μικρῶν διαστάσεων ναοὺς, μέσα στὴν πέτρινη ἔρημῳ τῶν μεγάλων ἰδίως ἀστικῶν κέντρων⁴, γιὰ νὰ ἐπαληθευθεῖ ὁ αἰώνιος λόγος τοῦ Κυρίου, ὅτι «καὶ οἱ λίθοι κεκράξονταί» (Λουκ. ιθ' 40). Μὲ ἄλλα λόγια, καὶ αὐτὸ τὸ λίθινον ἀστικὸν περιβάλλον ἀπαιτεῖ σήμερον πολλοὺς καὶ μικροὺς ναοὺς, διάσπαρτους μέσα στὸν ἀστικὸν χῶρον, μὲ μίαν Ἁγίαν Τράπεζαν, γιὰ μικρὰ καὶ περιορισμένης τοπικῆς καὶ πληθυσμιακῆς διάστασης ἐκκλησιαστικὲς, ἐνοριακὲς Κοινότητες.

4. Βλ. μελέτη μας, Ἐν ὄγκῳ ἀστικῶν περιβάλλον, ὡς ποιμαντικὸν πρόβλημα, Ἀθήνα 1980.

Κυκλοφορεῖ σὲ 6' ἔκδοσιν
ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν

Ἄρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα

Ἡ ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Γιατί, πῶς καὶ πότε νηστεύουμε.

Ἀπευθυνθῆτε: Ἀποστ. Διακονία, Ἰασιῶν 1,
115 21 Ἀθήνα — Δραγατσανίου 2 — πλατ.
Κλαυθμῶνος. Τηλ. 7228.008, 3228.637.

γία Τράπεζα καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὸν, ὁ Πρόναος ἢ Νάρθηκος (θέση τῶν κλαϊόντων), τὸ Κατηχομενεῖο (θέση τῶν κατηχομένων), ὁ χῶρος τῶν πρὸς τὸ Φῶτισμα ἐτοιμαζομένων, ἢ Πρόθεση ἢ Πιστοφόριον, τὸ Διακονικὸν καὶ τὸ Βαπτιστήριον.

ΤΟ "ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ,"*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ
Ἱεροκήρυκος Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

γ) Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου.

«Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποιτίου Πιλάτου, καὶ παθόντα, καὶ ταφέντα. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς Γραφάς. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος».

Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ στὴν γλώσσα τῶν Πατέρων λέγεται **θ ε ί α ο ἰ κ ο ν ο μ ί α**, γιατί δείχνει τὸ πῶς ὠκονόμησε ὁ Θεὸς τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δηλαδή τί ἔκανε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο. Ἔτσι, μιλώντας γιὰ τοὺς σταθμοὺς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου κάνουμε λόγο γιὰ τὴν οἰκονομία τοῦ Υἱοῦ.

Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου καὶ ἡ **κ α τ ά β α σ ή Τ ο υ ἀ π ὸ τ ο ῦ ς ο ὑ ρ α ν ο ῦ ς** δὲν δείχνει ὅτι ἔπαυσε νὰ εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς οὔτε ὅτι ἐγκατέλειψε τοὺς οὐρανοὺς, ἀφοῦ «συγκατάβασις γὰρ θεϊκὴ οὐ μετάβασις δὲ τοπικὴ γέγονεν». Μὲ τὸν ὄρο ἐνανθρώπηση ἐννοοῦμε ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνη φύση γιὰ νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο.

Στὸν Χριστὸ ὑπάρχουν **δ υ ὸ γ ε ν ν ή σ ε ι ς**. Ἡ μία γέννηση εἶναι ἡ θεία, πού ἔγινε πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἀπὸ τὸν ἀναρχο Πατέρα χωρὶς μητέρα καὶ ἡ ἄλλη εἶναι ἡ ἀνθρώπινη πού ἔγινε ἐν χρόνῳ ἀπὸ Μητέρα χωρὶς πατέρα. Ἡ προαιώνια γέννηση ἀπὸ τὸν Πατέρα εἶναι πάνω ἀπὸ κάθε λόγο, αἰτία, χρόνο καὶ φύση, ἐνῶ ἡ ἐν χρόνῳ γέννηση ἔγινε ἀπὸ τὴν Παναγία ἐν «χρόνῳ κηύσεως», ἀλλὰ «ὑπὲρ νόμον κηύσεως». Δηλαδή ἔγινε χωρὶς σπέρμα ἀνδρός, ἀλλὰ κατὰ τὸν τρόπο πού κυφορεῖται κάθε ἔμβρυο. Μιλώντας γιὰ τὴν γέννηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ σημειώσουμε μιὰ ἀξιόλογη παρατήρηση γιὰ νὰ μὴ γίνεται καμμιά σύγχυση. Οἱ λέξεις ἀγέννη-

το καὶ γεννητὸ γράφονται καὶ μὲ ἓνα ν ἀλλὰ καὶ μὲ δύο ν. Οἱ λέξεις ἀγέννητο καὶ γεννητὸ (μὲ ἓνα ν) χαρακτηρίζουν τὴν φύση καὶ δηλώνουν τὸ ἄκτιστο καὶ τὸ κτιστό, ἐνῶ οἱ λέξεις ἀγέννητο καὶ γεννητὸ (μὲ δυὸ ν) χαρακτηρίζουν τὴν ὑπόσταση. Οἱ πρώτες λέξεις προέρχονται ἀπὸ τὸ ρῆμα γίγνομαι καὶ οἱ ἄλλες λέξεις ἀπὸ τὸ γεννῶμαι καὶ ἔχουν μιὰ λεπτὴ διαφορά. Ἔτσι, ἡ θεία φύση εἶναι ἀγέννητη (ἀδημιούρητη), ἐνῶ ἡ ὑπόσταση τοῦ Πατρὸς εἶναι ἀγέννητη (δὲν γεννήθηκε) καὶ ἡ ὑπόσταση τοῦ Υἱοῦ γεννητὴ. Ἀκόμη, ὅταν μιλάμε γιὰ γέννηση (μὲ ἓνα ν), χαρακτηρίζουμε κάτι τὸ κτιστό, ἐνῶ ὅταν μιλάμε γιὰ γέννηση (μὲ δύο ν), ἐννοοῦμε τὴν πρὸ τῶν αἰώνων προέλευση τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὴν ἐν χρόνῳ γέννηση τοῦ Θεοανθρώπου ἀπὸ τὴν Παναγία.

Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη θεολογία ἔχει τὸ **γ ι α τ ῖ ἐ ν ν η ν θ ρ ῶ π η σ ε τ ὸ Δ ε υ τ ε ρ ο Π ρ ὸ σ ω π ο** τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ὄχι τὰ ἄλλα Πρόσωπα. Τὸ θέμα αὐτὸ δὲν εἶναι σχολαστικό, ἀλλὰ ἐκφράζει μιὰ ἀξιόλογη πλευρὰ τοῦ θέματος πού μελετᾶμε. Θυμᾶμαι ὅτι κάποτε ἐρώτησα τὸν Καθηγητὴ μου στὸ Γυμνάσιο γιατί ἐνανθρώπησε ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἡ ἀπάντησή του ἦταν ἀποκαρδιωτικὴ. Μοῦ εἶπε: «Δὲν ἤμουν ἐκεῖ πού συνεδρίαζαν τὰ Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος γιὰ νὰ ἀποφασίσουν ποῖο θὰ ἐνανθρωπήσει, γι' αὐτὸ δὲν τὸ ξέρω». Τότε νόμισα ὅτι ἔκανα λάθος πού τὸν ἐρώτησα αὐτὸ τὸ θέμα. Διαβάζοντας ὅμως τὰ ἔργα τῶν ἁγίων Πατέρων κατάλαβα καλὰ ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες δίδουν θεολογικὲς ἀπαντήσεις πάνω στὸ θέμα αὐτό. Τὰ Τρία Πρόσωπα τῆς Ἁγ. Τριάδος ἐνῶ ἔχουν κοινὴ οὐσία ἔχουν ἰδιαίτερες ὑποστάσεις. Τὸ Πρῶτο Πρόσωπο λέγεται καὶ εἶναι Πατὴρ καὶ ὄχι Υἱός, ὁ Υἱὸς εἶναι Υἱός καὶ ὄχι κάτι ἄλλο, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν εἶναι οὔτε Πατὴρ οὔτε Υἱός. Ἔτσι, ἡ ιδιότητα κάθε Προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἀκίνητη, δηλαδή δὲν μεταπίπτει σὲ ἄλλη, καὶ δὲν ὑπάρχει καμμιά σύγχυση. Ἔτσι, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀκριβῶς γιὰ νὰ παραμείνῃ ἡ ιδιότητα ἀκίνητη καὶ ἀμετάβλητη. Ἐπίσης, ἐνανθρώπησε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος πλάστηκε κατ' εἰκόνα τοῦ Λόγου, τοῦ Δευτέρου Προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ γι' αὐτὸ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 294 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 14 τεύχους.

Η ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ *

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ε) Ὅτι ἡ δλοκληρωτικὴ καὶ σκανδαλώδης ἀγνοία μερικῶν δημοσιογράφων καὶ ὑπευθύνων παραγόντων γιὰ τὴν προστασία τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως στὴ χώρα μας, πάνω σὲ βασικά θέματα τῆς πίστεως, ὅπως εἶναι ἡ πίστη στὸ θεανδρικό πρόσωπο τοῦ Κυρίου, στὴν ἐν Χριστῷ σωτηρία καὶ στὸ «φρόνημα ἐν Χριστῷ», ἡ ἀνέντιμη προσπάθεια νὰ ἀλλοιωθεῖ τὸ φρόνημα τῶν πιστῶν (πνευματικὴ τρομοκρατία ἰδιωτικῶν σταθμῶν) εἶναι ἡ νέα πραγματικότητα ποὺ ἐναρμονίζεται μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἰδεολογία τῆς NEW AGE.

Αὐτὴ ἡ θλιβερὴ πραγματικότητα ποὺ ἀπειλεῖ νὰ ἀκυρώσει τὸ σωτήριο μήνυμα τοῦ Χριστοῦ, ἐκφράσθηκε ἀσύστολα ἀπὸ γνωστὸ δημοσιογράφο Ἀπογευματινῆς ἐφημερίδας, ὅταν χαρακτήρισε τὴν ἐγκαιρὴ καταδίκη τῆς ταινίας τοῦ Σκορτσέζε (πρὶν ἀπὸ τὴν προβολὴ τῆς

στὴ χώρα μας) ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο σὰν «ἀπόδειξη μισαλλοδοξίας, κρετινισμοῦ καὶ μεσαιῶνα». Τέτοιου εἴδους κακόγουστες προπαγάνδες ἀνήκουν ἀσφαλῶς στὸ χῶρο τῆς πνευματικῆς τρομοκρατίας, ποὺ δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνεκτικότητας καὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ φρονήματος τοῦ ἄλλου καὶ οὐσιαστικὰ ἀπειλεῖ νὰ ματαιώσει κάθε προσπάθεια σεβασμοῦ καὶ προστασίας τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ μας.

Τὰ μέλη τῆς Δ' Γενικῆς Συνελεύσεως Ποιμαντικῆς Διακονίας κάνουν ἐκκλήση στοὺς ὀρθόδοξους θεολόγους ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς χώρας, ποὺ σκέπτονται νὰ μετᾶσχουν στὴ «Συνέλευση τῶν Θρησκείων τοῦ Κόσμου», ποὺ ὀργανώνεται ἀπὸ τὸν Κορεάτη Ἀντίχριστο Σὰν Μυσὸνκ Μουν στὴ Σεούλ ἀπὸ 18-24 Αὐγούστου 1989 νὰ ἀπόσχουν ἀπὸ κάθε συμμετοχὴ σὲ ἐκδηλώσεις ποὺ ὀργανώνονται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἰσχυρί-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 295 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 14 τεύχους.

δι' αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ γίνῃ πάλι ἡ ἀνάπλαση καὶ ἀναδημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Πέρα ἀπὸ αὐτὰ τὸ Δεύτερο Πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος λέγεται Λόγος καὶ ἐπομένως αὐτὸ ἀποκαλύπτει τὸ θέλημα τοῦ Οὐρανίου Πατρός.

Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του π ρ ο σ έ λ α β ε ὀ λ ὀ κ λ η ρ η τὴν ἀ ν θ ρ ὴ π ι ν η φ ύ σ η (νοῦ, λόγο, ψυχὴ, σῶμα) καὶ τὴν θέωσε. Αὐτὴ ἡ θέωση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δὲν ἔγινε μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, ἀλλὰ ἀμέσως μὲ τὴν πρόσληψή της ἀπὸ τὴ θεία φύση στὴν γαστέρα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ὑπῆρχε μιὰ μερίδα αἱρετικῶν ποὺ συναποτελοῦσαν τὸν λεγόμενο δυναμικὸ μοναρχιανισμό. Δηλαδή ὑποστήριζαν ὅτι ἓνας εἶναι ὁ Θεός, ἀλλὰ ἔχει τρεῖς δυνάμεις. Ἡ μία δύναμη τοῦ ἐνὸς Θεοῦ λέγεται Λόγος καὶ αὐτὴ ἐσκήνωσε στὸν ἄνθρωπο Ἰησοῦ καὶ σιγὰ - σιγὰ τὸν ἐθέωσε. Ἡ Ἐκκλησία ἀπέρριψε αὐτὴν τὴν ἄποψη ὑποστηρίζοντας τὴν ἀλήθεια ὅτι ὁ Θεός εἶναι Τριαδικός, ὁ Λόγος δὲν εἶναι μιὰ δύναμη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ Δεύτερο Πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος, Θεὸς ἀληθινός, καὶ ὅτι ἡ θέωση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἔγινε ἀμέσως μὲ τὴν πρόσληψή της ἀπὸ τὴν θεία φύση στὴν ὑπόσταση τοῦ Λόγου. Δὲν ὑπάρχει, δηλαδή, προοδευτικὴ θέωση στὸν Χριστό, δὲν ὑπάρχει αὔξηση στὴν

θεότητα καὶ τὸν ἁγιασμό, ὅπως ἔλεγαν καὶ οἱ Νεστοριανοί, ἀλλὰ μὲ τὴν αὔξηση τῆς ἡλικίας ὁ Χριστὸς φανέρωνε τὴν ὑπάρχουσα θεία σοφία. Ἔτσι, τὴν ἴδια στιγμή ποὺ προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση στὴν γαστέρα τῆς Θεοτόκου, ἀκριβῶς τότε ἔχουμε καὶ θέωση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Αὐτὸ δηλώνει καὶ τὸ ὄνομα Χριστός. Στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία πιστεύουμε ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὀνομάστηκε Χριστὸς τὴν στιγμή τῆς συλλήψεως στὴν γαστέρα τῆς Θεοτόκου, ὅταν δηλαδή χρίστηκε ἡ σὰρκα ἀπὸ τὴν Θεότητα. Ἔτσι, ὅταν ἔγινε σὰρκα ὁ Λόγος, «τότε καὶ ὀνομάσθαι λέγομεν Χριστὸν Ἰησοῦν».

Μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν προσέλαβε μιὰ φαινομενικὴ ἀνθρώπινη φύση, δηλαδή ἐξωτερικά, γιατί τότε δὲν θὰ ἦταν σάρκωση, ἀλλὰ φαντασία, ἀλλὰ καὶ οὔτε προσέλαβε ὅλες τὶς ἀνθρώπινες ὑποστάσεις, γιατί τότε ἀμέσως μὲ τὴν πρόσληψη ἔπρεπε νὰ θεωθοῦν ὅλες οἱ ἀνθρώπινες ὑποστάσεις, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Χριστὸς ὅμως προσέλαβε τὴν ἀρχὴ τοῦ ἡμετέρου φυράματος, δηλαδή τὴν πραγματικὴ ἀνθρώπινη φύση στὸ συγκεκριμένο ἄτομο, ἢ ὅποια ἀνήκει συγχρόνως καὶ στὸ εἶδος καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔδωσε τὴν δυνατότητα σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια φύση, νὰ θεωθοῦν.

(Συνεχίζεται)

ζεται πώς είναι «ὁ Κύριος τῆς Δευτέρας Παρουσίας» καὶ πού κηρύττει τὴν ἀναγκαιότητα ἐνὸς τρίτου παγκοσμίου πολέμου «στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ»!

Γιὰ τὴ Συνέλευση

π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος, Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ.,
π. Γεώργιος Μεταλληνός, καθηγητὴς πανεπιστημίου,
π. Κυριακὸς Τσουρὸς, γραμματεὺς Ποιμαντ. Διακονίας,
Γιάννης Μηλιώνης, καθηγ. ἰδιωτικῆς σχολῆς, Μαγδα-
ληνή Καραβᾶ, γιατρός.

Σ η μ ε ί ω σ η. Γιὰ τὸ θέμα τῆς «Νέας Ἐποχῆς» παρα-
πέμπουμε κάθε ἐνδιαφερόμενο νὰ ἐνημερωθεῖ λεπτομερέστερα
στὸ νέο βιβλίο μας «Ἀποκρυφισμός, Γκουρουϊσμός, Νέα Ἐπο-
χή».

ε) Ἀ ν η σ υ χ η τ ι κ ῆ ο ὑ φ ο λ ο γ ί α.

Μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ἀσχολήθηκε ἡ Ε' Κληρικολαϊκὴ
Συνέλευση στὰ πλαίσια τοῦ γενικωτέρου θέματος «Ὁ
ἀποκρυφισμὸς στὴν Ἑλλάδα σήμερα». Παραθέτομε τὴν
ἐπίσημη ἀνακοίνωση:

Τὸ Σάββατο, 21 Ὀκτωβρίου 1989, πραγματοποιή-
θηκε ἡ Ε' Κληρικολαϊκὴ Συνέλευση Ποιμαντικῆς Δια-
κονίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν στὸν Ἱερό Ναὸ
Ἁγίας Σοφίας Ψυχικοῦ μὲ γενικὸ θέμα «Ὁ ἀποκρυ-
φισμὸς στὴν Ἑλλάδα σήμερα». Στὴ συνέχεια πραγμα-
τοποιήθηκε Συνδιάσκεψη τῶν Συντονιστῶν Ποιμαντι-
κῆς Διακονίας μὲ σκοπὸ τὴν ἀξιολόγηση τῶν ἐργα-
σιῶν τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν σύνταξη μηνύματος στὸ
λαό, σχετικὰ μὲ τὴν ἀκατάσχετη οὐφολογία τῶν τε-
λευταίων ἡμερῶν.

Τὰ μέλη τῆς «Συνδιασκέψεως Συντονιστῶν» ἐξέ-
φρασαν ιδιαίτερη ἀνησυχία γιὰ τὴ μεγάλη προβολὴ
ἐκδηλώσεως, πού ἔγινε στίς 19.10.89 στὸ ξενοδοχεῖο
«Μεγάλη Βρεταννία», ἀπὸ τὸν κ. CLAUDE VO-
RILHON PAEL, «μεσσία» τῆς ὀνομαζομένης «Ραελι-
κῆς Κίνησης» καὶ γιὰ τὴν ἵδρυση στὴ χώρα μας «Ἑλ-
ληνικῆς Ραελικῆς Κίνησης», μὲ «κεχρισμένο» τὸν κ.
Γεώργιο Κονταράκη (Χανιά).

Ὁ κ. RAEL διακήρυξε ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀ-
κροατηρίου Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ὅτι ἡ ἐποχὴ τῆς
Ἐκκλησίας παρήλθε, πὼς τώρα ζοῦμε στὴ «Νέα Ἐ-
ποχὴ τοῦ Ἰδρυχοῦ». Θεὸς δὲν ὑπάρχει, οὔτε ψυχὴ.
Ἵπάρχουν μόνο οἱ «ἐξωγήϊνοι δημιουργοὶ - Ἐλοχίμ»,
πού ἔδωσαν σ' αὐτὸν τὸ «χρῖσμα» γὰ τοὺς ἐκπροσωπεῖ
στὴ γῆ, νὰ ἐπιβάλλει τὴν ἰδεολογία τους γιὰ τὴν κα-
τάργηση τῶν συνόρων καὶ τῶν θρησκειῶν, γιὰ τὴν
ἵδρυση παγκοσμίου αὐτοκρατορίας μὲ κέντρο χώρα
τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, μὲ ἔμβλημα τὴν σβάστικα καὶ
τὸ ἄστρο τοῦ Δαυὶδ. Αὐτὸς εἶναι ὁ «Παράκλητος» πού
ὑποσχέθηκε ὁ Χριστὸς, κατὰ πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ τὸν
Ἰησοῦ, ὁ «τελευταῖος ἀγγελιαφόρος» καὶ «ὀδηγὸς τῶν

ὀδηγῶν». Ἄν δὲν παραδοθεῖ σ' αὐτὸν ἡ παγκόσμια
κυριαρχία, οἱ «ἐξωγήϊνοι» δὲν θὰ ἐπέμβουν καὶ ὁ κό-
σμος θὰ καταστραφεῖ.

Μ' αὐτὰ τὰ δεδομένα ὁ κ. Γεώργιος Κονταράκης
καὶ οἱ τυχόν ἄλλοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, πού ἔγιναν
μέλη αὐτῆς τῆς κίνησης ἀπαρνήθηκαν τὴν χριστιανι-
κὴ πίστη καὶ τὸ τρόπαιο τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ ἐν-
τάχθηκαν στὴν ὀργάνωση ἐνὸς ἀνθρώπου πού ἰσχυρί-
ζεται πὼς εἶναι ὁ «Παράκλητος» (ἀντι-χριστὸς) καὶ
ὀηρητοῦν ξένους σκοποὺς, μὲ ἔμβλημα τὴν σβάστικα.

Τὰ μέλη τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως διερωτήθηκαν
τί ἄραγε κρύπτεται πίσω ἀπὸ αὐτὴν τὴν «ὑστερία» καὶ
τὴν τεχνητὴ κατασκευή, μὲ τὴν ἀνάμιξη ὄχι μό-
νον ἐπισήμων φορέων αὐτῆς τῆς χώρας ἀλλὰ καὶ ὀνο-
μάτων τῆς παγκόσμιας πολιτικῆς σκηνῆς καὶ καλοῦν
τὰ πολιτικὰ κόμματα, ἐνώπιον τῶν χρισίμων ἡμερῶν
πού διέρχεται ἡ χώρα μας, νὰ πάρουν θέση ἀπέναντι
στὸν ἀποκρυφισμὸ.

Γιὰ τὴν Ε' Κληρικολαϊκὴ Συνέλευση
καὶ τὴν Συνδιάσκεψη Συντονιστῶν Ποιμαντικῆς
Διακονίας

π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος
π. Κυριακὸς Τσουρὸς
π. Σεραφεῖμ Ρίδιος
π. Νικόλαος Ἀργυρόπουλος.

Σ η μ ε ί ω σ η. Στὸ βιβλίο μας «Ἀποκρυφισμός, Γκουρουι-
σμός, Νέα Ἐποχὴ» γίνεται ἐκτενὴς ἀναφορὰ σὲ UFO («Οἱ
ἀδελφοὶ ἀπὸ τὸ σύμπαν»), στὸ κεφάλαιο CHANNELING. Δυσ-
τυχῶς κατὰ τὸ ἔτος 1990 καὶ 1991 δὲν κατέστη δυνατόν νὰ
πραγματοποιηθοῦν Κληρικολαϊκὲς Συνελεύσεις. Ὅμως στὸ με-
ταξὺ δημιουργήθηκε ὁ θεσμὸς τῶν «Συνδιασκέψεων Ἐντεταλμέ-
νων Ἱερέων Μητροπόλεων γιὰ θέματα αἵρέσεων καὶ παραθρη-
σκείας».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

- ★ Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, ΑΘΩΟΣ (ἀπάντη-
ση σὲ 56 ἐρείσματα τῆς ἀπιστίας).
- ★ Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνοῦ, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ
ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.
- ★ Καθηγ. Μάρκου Α. Σιώτη, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟ-
ΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ.
- ★ Καθηγ. Ἰωάννου Φουντούλη, ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ, τόμοι Α' καὶ Β'.
- ★ Καθηγ. Βλασίου Φειδᾶ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟ-
ΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (1988 - 1988).
- ★ Καθηγ. Ἀνδρ. Θεοδώρου, ΑΜΩΜΟΙ ΕΝ ΟΔΩι ΑΛ-
ΛΗΛΟΥ·Ι·Α (ἐρμηνευτικὸ σχόλιο στὴ Νεκρώσιμη
Ἀκολουθία).

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Οἱ ρυθμοὶ τῆς Ὁρθοδοξίας
καὶ τὸ ρολοὶ τοῦ Θεοῦ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκου-
μενικοῦ Πατριάρχου, αἰωνία ἡ μνήμη. Κορυφαῖο ἐκ-
κλησιαστικὸ γεγονός, γιὰ τὸν μήνα πὸν διανύουμε,
ἡ πρὸς Κύριον ἐκδημία τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ὁρθοδο-
ξίας. Πάμπολλα εἰπώθησαν καὶ γράφησαν γιὰ τὴν
προσωπικότητα τοῦ Παναγιωτάτου. Γιὰ τὴ σεμνότη-
τα, γιὰ τὸ πρᾶσ, τὸ μειλίχιον τῆς μορφῆς του πὸν ἀν-
τικατόπριζε τὴ γαλήνη τῆς ψυχῆς.

Ὁ Παναγιώτατος ἀπὸ τὸ ἐπουράνιον Θυσιαστήριον
τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας, θὰ προσθεύει πρὸς
τὸν ἐν Τριάδι Θεὸ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, γιὰ ὅλους μας.
Θὰ τὸ κάνει ὁ Δημήτριος γιατί κι ἂν σταμάτησε βιολο-
γικὰ ἡ καρδιά του, δὲν ἔπαυε καὶ δὲν θὰ πάψει
ποτὲ νὰ χτυπᾷ τοὺς ρυθμοὺς τῆς Ὁρθοδοξίας. Τώ-
ρα πὸν γιὰ κεῖνον τὸ ρολοὶ τοῦ Θεοῦ δείχνει αἰωνιό-
τητα...

Δημητρίου τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ
Πατριάρχου, αἰωνία ἡ μνήμη.

Ἀξίζουν τὸ σεβασμό.

ΤΙΣ ΤΡΕΙΣ πρῶτες ἡμέρες τοῦ Ὀκτωβρίου,
πραγματοποιήθηκε στὴ χώρα μας, γιὰ πρώτη φορὰ,
τὸ δέκατο συνέδριον τῆς Παγκοσμίου Ὁργανώσεως
Ποιητῶν. Προέκειται γιὰ τὸ ἐπίσημο ὄργανον τῶν
Ποιητῶν τῆς ὑδρογείου πὸν ἐδρεύει στὸ Λουξεμ-
βούργο καὶ προσδρεύεται, ἐδῶ καὶ χρόνια, ἀπὸ τὸν
πρόεδρον τῆς Σενεγάλης Δεσπλίτη Σεγκόρ, βραβευ-
μένο μὲ Νόμπελ. Τόπος τοῦ Συνεδρίου τὸ Ρέθυμνον.
Οἱ σύεδροι ἐπισκέφθησαν στὴ συνέχεια τὴ Λέσβον
καὶ τὴ Χίον συμμετέχοντας σὲ πολιτιστικὰς ἐκδηλώ-
σεις. Ἡ ἐβδομάδα ἔκλεισε στὸ Ἡρώδειον μὲ μεγάλη
γιορτὴ πὸν ὑπέγραψε —μαζὶ μὲ τὴ μουσικὴ τῆς ἐπέ-
νδυση— ὁ Βαγγέλης Παπαθανασίου.

Θεωρήσαμε χρήσιμη τὴν ἀναφορὰ μας στὸ Συνέ-
δριον τῆς Παγκοσμίου Ὁργανώσεως Ποιητῶν, γιατί
στὴν τόσο περὶ ἐποχὴ μας, τὴν ἐποχὴ πὸν δοξάζεται
ποικιλοτρόπως ἡ μηχανὴ καὶ ἡ Τεχνολογία, ἡ λογο-
τεχνία καὶ εἰδικότερα ἡ Ποίηση πρέπει νὰ ἔχουν
σημαντικὴ θέση στὴν καρδιά μας. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε
ὅτι ἡ γλῶσσα, πὸν εἶναι ὁ καμβὰς πάνω στὸν ὁποῖο
ἐξυφαίνεται τὸ ἔργον τῆς ποιήσεως, ταλαιπωρεῖται κα-

θημερινὰ καὶ ἀρκετὰς φορὰς βάνανσα. Τέτοιαις ἐκ-
δηλώσεις, ἀξίζουν —καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ— τὸ σε-
βασμὸν μας.

Ὁ Πανηγύριος καὶ Παννύχιος
Παπαδιαμάντης.

ΟΓΔΟΝΤΑ χρόνια δίχως τὸν κυρ - Ἀλέξανδρον...
Ὀγδόντα χρόνια μὲ τὴ συντροφίαν τῶν ἀριστουργη-
μάτων του. Μὲ τοὺς ἀγνοὺς βοσκὸς καὶ τοὺς ταπει-
νοὺς ψαράδες του, μὲ τοὺς καλοὺς λευίτες καὶ τοὺς
καπειναίους του, μὲ τὸ Οὐρανιὸν τὸ Διόμικον, μ' ὅλα
τὰ χρώματα, τὶς νότιες καὶ τὰ σύμβολα τῆς παραδο-
σιακῆς ζωῆς. Τὸ ἔργον τοῦ «Κυρ - Ἀλέξανδρον» ἐξα-
κολουθεῖ νὰ συγκινεῖ καὶ νὰ στηρίζει. Δὲν εἶναι τυ-
χαῖον πὸν ὁ Ὀδυσσεὺς Ἐλύτης προτιρεῖ σιοχαστικὰ
νὰ καταφεύγουμε στὸν «Διονύσιον Σολωμὸν καὶ στὸν
Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντη»...

Ὀγδόντα χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμησίν του, ἡ Ἐται-
ρεία Ἐδβοϊκῶν Σπουδῶν, ἡ Ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ
Ἐταιρεία τῶν Θεσσαλῶν, καθὼς καὶ ὁ Σύλλογος
τῶν ἀπανταχοῦ Σκιαθιτῶν, ὄργανωσαν Διεθνὲς Συνέ-
δριον γιὰ τὸν Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντη στὴ Σκιά-
θο, ἀπὸ 20 ἕως 24 Σεπτεμβρίου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐμ-
πνευσμέναις εἰσηγήσεις καὶ ἀνακοινώσεις —πὸν κά-
λυψαν εὐρύτατον φάσμα τῆς πολυδιάστατης συγγραφι-
κῆς παρουσίας τοῦ Παπαδιαμάντη— τελεσθήκε Ἀ-
ρχοντοῦ στὸ ξωκκλήσι τῆς Ἁγίας Ἐλένης, μνημό-
συνον γιὰ τὴ μνήμη του, ἐκθεση ἔργων Σκιαθιτῶν ζω-
γράφων καὶ προσοκνηματικὰς ἐκδρομὰς στὰ Μονα-
στήρια τῆς Παναγίας τῆς Κουνήστρας καὶ τοῦ Εὐ-
αγγελισμοῦ, καθὼς καὶ στὸ Κάστρο.

Ὁ ἐκλεκτὸς μελετητὴς τοῦ ἔργου τοῦ Παπαδια-
μάντη, διακεκομμένος φιλόλογος Ν. Δ. Τριανταφυλ-
λόπουλος, κατακλείει κάποιον ἄρθρον του γιὰ τὸν «Κυρ -
Ἀλέξανδρον» ὡς ἐξῆς:

«Ἡ Σκιάθος εἶναι πιά νοητὴ ναῦς —ἡ πλώρη
τῆς στὸν ἀλίκαντον γρανίτην, στὸ Κάστρο μὲ τὸν Χρι-
στὸν, ἡ πρόμνη τῆς στὰ Μνημόρια— καὶ ὀρθοπλω-
ρίζει στὰ κύματα τοῦ Χρόνου. Ἀνάμεσα τοὺς ταξι-
διῶτες τῆς καὶ ἡ οἰκογένεια τῶν φιλολόγων συναγμέ-
νη ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸ διηγηματογράφον μας, τὸν ἀνύ-
σταχτον Οἰακοστρόφον πὸν τιμονίζει πανηγύριος καὶ
παννύχιος — τὸν Παπαδιαμάντη μας».